Республиканский информационный педагогический научно-методический журнал

№11(63) (2025 ж. Қараша/Ноябрь 2025 г.)

ÚZDIK TÁRBIESHI

Республикалық ақпараттық педагогикалық ғылыми-әдістемелік журналы

МАМАНДЫҚ ТАҢДАУДЫҢ БАЛАЛЫҚ ШАҚТАН БАСТАЛУЫ: ЕРТЕ КӘСІБИ БАҒДАР БЕРУДІҢ МАҢЫЗЫ

Тәрбиеші

"Нұр-Кәусар-бөбекжай-балабақшасы"

Түркістан облысы

Жетісай қаласы

Божбанбаева Жадыра Курбанбековна

Республиканский информационный педагогический научно-методический журнал

ÚZDIK TÁRBIESHI

Республикалық ақпараттық педагогикалық ғылыми-әдістемелік журналы

«ÚZDIK TÁRBIESHI» республикалық ақпараттық педагогикалық ғылыми-әдістемелік журналының №11(63) (2025 ж. Қараша) шығарылымы.
Выпуск №11(63) (Ноябрь 2025 г.) республиканского информационного педагогического научно-методического журнала «ÚZDIK TÁRBIESHI».

ТАҚЫРЫПТЫҚ БАҒЫТЫ: оқу-әдістемелік ізденістер, ғылыми-тәжірибелік материалдар, инновациялық педагогика және цифрлық технологиялар, тәрбие мен оқытудағы үлттық құндылықтар, тәрбиеші шеберлігі мен кәсіби даму, психологиялық-педагогикалық қолдау, ақпараттық-сараптамалық материалдар бойынша материалдар жариялау.
ТЕМАТИЧЕСКОЕ НАПРАВЛЕНИЕ: публикация материалов по учебно-методическим изысканиям, научно-практическим материалам, инновационной педагогике и цифровым технологиям, национальным ценностям в воспитании и обучении, профессиональному развитию и мастерству воспитателя, психолого-педагогическому сопровождению, информационно-экспертным материалам.

«ÚZDIK TÁRBIESHI» Республикалық ақпараттық педагогикалық ғылыми-әдістемелік журналы Астана қаласында Қазақстан Республикасының Ақпарат және Қоғамдық даму министрлігінің Ақпарат комитеті 2023 жылғы 12 маусымдағы Мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік басылымды есепке қоюы туралы куәлігі № KZ92VPY00071802 берілген.
Таралу аумағы: Қазақстан аумағында.
«ÚZDIK TÁRBIESHI» журналы айына 4 рет жарық көреді.

Республиканский информационный педагогический научно-методический журнал «ÚZDIK TÁRBIESHI» в городе Астана комитетом информации Министерства информации и общественного развития Республики Казахстан выдано свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания, информационного агентства и сетевого издания от 12.06.2023 года № KZ92VPY00071802.
Территория распространения: На территории Казахстана.
Журнал "ÚZDIK TÁRBIESHI" выходит 4 раз в месяц.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ / РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ
Бас редактор:/Главный редактор: Баянды Ерлан
Дүйсенбекова Б.Н. – биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Қарағанды медицина университеті
Дүзбаева Н.М. – биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті
Каскарбаева Б.Б. – педагог-шебер
Қасқабаева Ф.С. – педагог-шебер
Есенова Ш.Б. – педагог-зерттеуші
Иманбек Ә.О. – жаратылыстану ғылымдарының магистрі
Алшынов А.Ә. – жаратылыстану ғылымдарының магистрі
Корректор / корректор: Кәкіш Мерей Ертайқызы
Жауапты хатшы / ответственный секретарь: Есбергенов Айдын Ардақұлы

«ÚZDIK TÁRBIESHI» ақпараттық педагогикалық ғылыми-әдістемелік журналының авторларға арналған ережелерімен QR-кодты сканерлеу арқылы таныса аласыз.
С правилами для авторов информационного педагогического научно-методического журнала «ÚZDIK TÁRBIESHI» вы можете ознакомиться, отсканировав QR-код.

Мазмұны / Содержание

Божбанбаева Ж.К. Мамандық таңдаудың балалық шақтан басталуы: Ерте кәсіби бағдар берудің маңызы 4
Буранбаева Г.Е. Дидактикалық ойын: «Емхана» 7
Сапарова С.Т. Физикалық қасиеттерді дамыту 10
Кумысалиева В.Г. «Шұбар тауық» ертегісі 13
Утемисова Г.С. Баламен бірге өскен тәрбиеші 15
Утеугалиева Ж.А. «Өрттен сақ бол, балақай» 16
Шугупанова Г.Б. Қолөнер – мол өнер 17
Шангутова Қ.Ж. Ұрпақ ұлттық ойынмен шыңдалады 19
Изтелеуова А.Ж. "Күзгі жапырақ" 23
Имангалиева А.А. Мектепке дейінгі ұйымдардың әдістемелік қызметін қамтамасыз ету 25
Надырбаева И.С. Балалардың шығармашылығын дамыту – заман талабы 27
Сейднурова Ш.А. Мектепке дейінгі тәрбие – білім беру жүйесінің алғашқы сатысы 29
Абибова М.Н. Қызықты ойындар әлемі 31
Дюсебай А.А. Ұлттық құндылықтарға сүйене отырып, балаға тәрбие беру 32
Діністанова Г.Қ. Мектеп жасына дейінгі балалардың ойын арқылы танымдық қызығушылығын дамыту 34
Сабекова К.Б. Ұстаз-мектептің жүрегі 35
Емелбек А. «Қазақтың ұлттық ойындары арқылы құндылықтарды сіңіру және қимыл-қозғалысты дамыту» 38
Калиева А.К. Мектеп жасына дейінгі балалардың ұсақ қол моторикасын және шығармалық қабілетін дамыту 40
Каирбекова А.Б. «Ойын технологиялары мектепке дейінгі жастағы балалар тілін дамытудың құралы» 44
Кушикбаева М.А. «Ұлттық құндылықтардың бала дамуындағы маңызы» 48

Божбанбаева Жадыра Курбанбековна
Тәрбиеші
"Нұр-Кәусар-2" бөбекжай-балабақшасы"
Түркістан облысы, Жетісай қаласы

МАМАНДЫҚ ТАҢДАУДЫҢ БАЛАЛЫҚ ШАҚТАН БАСТАЛУЫ: ЕРТЕ КӘСІБИ БАҒДАР БЕРУДІҢ МАҢЫЗЫ

Аннотация

Мақалада баланың мектепке дейінгі кезеңінен бастап кәсіби бағдар берудің маңыздылығы, оның тұлғалық, эмоционалдық және когнитивтік дамуындағы рөлі, мамандық туралы алғашқы түсініктердің қалыптасуы және бөбекжайдағы тәрбиелік үдерісте кәсіби бағдар элементтерін пайдаланудың қажеттілігі ғылыми-публицистикалық тұрғыда қарастырылады. Шетелдік және отандық педагог-психологтардың теориялық тұжырымдары негізінде ерте жастан кәсіби бағдар берудің бала дамуына ықпалы жан-жақты талданады. Сонымен қатар мақалада бөбекжай тәрбиешісінің кәсіби бағдар беру үдерісіндегі міндеттері, ойын әдістерінің тиімділігі, рөлдік іс-әрекеттердің баланың мамандық туралы түсінігін қалыптастырудағы орны және ата-ана мен педагог байланысының ерекшеліктері күрделі синтаксистік құрылымдармен ашылады.

Кілт сөздер: кәсіби бағдар, мамандық таңдау, мектепке дейінгі тәрбие, бөбекжай, кәсіби қызығушылық, баланың дамуы, рөлдік ойын, ерте әлеуметтену, педагог-психология.

Адамның кәсіби жолы оның өміріндегі ең маңызды және тағдырлы шешімдерінің бірі болып табылатыны белгілі, өйткені мамандық тек еңбек қызметінің саласы ғана емес, ол адамның өзін-өзі тануының, өз мүмкіндігін нақты іске асыруының және қоғамдық өмірге қосатын үлесінің өлшемі ретінде қабылданады. Сондықтан мамандық таңдау туралы мәселені тек мектеп бітіру кезінен басталатын құбылыс деп қарастыру үстірттік болар еді, себебі баланың қызығушылығы мен қабілеттерінің негізі әлдеқайда ертерек, әсіресе мектепке дейінгі кезеңде қаланады. Баланың алғашқы сұрақтары, қоршаған ортаны зерттеуі, ересектердің қызметіне еліктеуі және түрлі рөлдік ойындарда байқалған әрекеттері оның тұлғалық бағыттылығын қалыптастыратын бастапқы белгілер болып саналады. Бала үшін әрбір ойын – шынайы өмірді бейнелеудің моделі, ал әрбір бейнеленген мамандық – оның ішкі әлемінде алғашқы кәсіби түсініктердің құрылуына әсер ететін маңызды психологиялық тәжірибе.

Баланың мамандыққа қызығушылығы көбіне оның күнделікті өмірінде көретін адамдардың іс-әрекетімен байланысты қалыптасады. Зерттеушілердің пікірінше, ерте жастан басталатын кәсіби бағдардың психологиялық негізі баланың ересектермен әлеуметтік әрекеттесуінен туындайды. Американдық психолог Дж. Брунер құрастырған когнитивтік даму теориясында баланың әлемді тануы әрекет және бейнелеу арқылы жүзеге асатыны айтылған, ал бұл көзқарас мектепке дейінгі жастағы кәсіби бағдардың ойын әрекеті арқылы берілетініне дәлел болып табылады. Сонымен қатар швед психологы Г. Элмхирсттің еңбектерінде баланың ерте әлеуметтенуі барысында қоғам рөлдерінің модельденуі тұлғаның болашақ кәсіби

таңдауына тікелей әсер ететіні көрсетілген. Осы ғылыми тұжырымдар балабақшада кәсіби бағдар беру жұмысының кездейсоқ ұйымдастыру емес, тұлғаның даму теорияларына сүйенген педагогикалық үдеріс екенін айғақтайды.

Бөбекжайдағы кәсіби бағдар жұмысының негізін құрайтын басты құрал – ойын әрекеті. Рөлдік ойындар, сюжеттік ойындар, театрландырылған көріністер және қиялға бағытталған тапсырмалар баланың кәсіби әлем туралы түсінігін кеңейтіп қана қоймай, оның эмоциялық интеллектісін, қарым-қатынас дағдыларын, шығармашылық ойлауын және жауапкершілік сезімін арттырады. Мысалы, «Дәрігер», «Құтқарушы», «Құрылысшы», «Мұғалім», «Аспаз», «Полиция қызметкері», «Әуежай қызметкері» секілді рөлдерді сомдау барысында бала мамандық иесінің іс-әрекетін елестетіп қана қоймай, оның міндетін орындау арқылы өзін сол әлеуметтік рөлге бейімдеп көреді. Мұндай тәжірибе баланың мамандықтар әлемін қабылдауын жеңілдетіп, олардың қоғам үшін қажеттілігін сезіндіреді.

Ерте кәсіби бағдар берудің маңыздылығы туралы сөйлегенде, ең алдымен баланың табиғи қызығушылығын ояту және оның жеке қабілеттерін ашу мәселесі алдыңғы қатарға шығады. Мектепке дейінгі шақта баланың психикасы өте икемді және сезімтал келеді, сондықтан әрбір әсер оның тұлғалық қалыптасуында үлкен із қалдырады. Американың әйгілі зерттеушісі Г. Гарднер көптік интеллект теориясында әр балада логикалық, тілдік, музыкалық, кеңістіктік, қимыл-қозғалыс, тұлғааралық, тұлғаішілік секілді бір немесе бірнеше интеллект түрлері басым болатынын алға тартады, осы тұрғыдан алғанда тәрбиеші баланың қандай әрекетке бейім екенін бақылау арқылы оның болашақ кәсіби бағытын ерте кезеңде анықтай алады. Мысалы, сурет салуға және түстермен жұмыс істеуге әуес бала бейнелеу өнеріне, құрастыруға қызығатын бала инженерлік салаға, музыкалық дыбыстарға сезімтал бала өнер әлеміне, ал мейірімділік пен қамқорлық танытатын бала әлеуметтік немесе медициналық мамандықтарға икемді болуы мүмкін.

Кәсіби бағдар беру барысында тәрбиешінің негізгі міндеті – бала бойындағы табиғи дарынды байқау, оны қолдау және дамыту. Бұл үдеріс педагогтың бақылау, талдау, бағыттау және ынталандыру әрекеттері арқылы іске асады. Тәрбиеші баланың әрекетін шынайы бағалап, оның қай бағытта қабілетінің жоғары екенін анықтап, соған сай дамытушы орта құруы тиіс. Сондықтан бөбекжайдағы кәсіби бағдар жұмысы тек ақпарат берумен шектелмей, бала мен тәрбиешінің шығармашылық қарым-қатынасын қамтамасыз етуге бағытталуы қажет.

Жалпы әлемдік тәжірибеде ерте кәсіби бағдар беру жүйесі кеңінен таралған. Мысалы, Финляндияның мектепке дейінгі тәрбие жүйесінде балаларға түрлі мамандық өкілдерімен кездесу ұйымдастыру, олардың жұмыс орындарына бару, кәсіпкерлік туралы жеңіл әрі балаларға түсінікті ақпарат беру дәстүрге айналған. Жапонияда балаларға мамандық туралы мультфильмдер, интерактивті орталықтар мен «балалар қалашықтары» ұсынылады, онда әр бала бір мамандықты таңдап, оның міндеттерін тәжірибе жүзінде орындайды. Осындай тәжірибелер ерте жастан бастап баланың кәсіптік бағдарын табиғи түрде қалыптастырудың тиімді әдістері екенін көрсетеді.

Ерте кәсіби бағдар беру тек педагогтың жұмысы ғана емес, ата-ананың да маңызды міндеті екенін ескерген жөн. Үйдегі тәрбиелік орта баланың мамандыққа деген көзқарасын қалыптастырады, сондықтан ата-ана баланың еңбегін бағалап, оның қызығушылығын қолдап, арманын қуаттап отыруы тиіс. Тәрбиеші мен ата-ана арасындағы ынтымақтастық нәтижесінде бала өзін түсініп, қолдайтын ортаның бар екенін сезінеді, бұл оның өзіндік «Менін» тануына, өзіндік сенімінің артуына әсер етеді.

Ерте кезеңдегі кәсіби бағдар беру тұлғаның болашақ өміріне ұзақ мерзімді ықпал ететін педагогикалық фактор екенін түсіну маңызды. Өзін ерте жастан белгілі бір рөлде елестеткен бала болашақта жауапкершілікке бейім, нақты мақсат қоя алатын және оған жүйелі түрде ұмтылатын тұлға болып қалыптасады. Сонымен қатар зерттеулер көрсеткендей, балалық шақта кәсіби бағыттылығы қалыптасқан адамның мектептегі үлгерімі, өзін-өзі дамытуы және ертеңгі күнге деген сенімі жоғары болады.

Қорыта айтқанда, мамандық таңдаудың балалық шақтан басталуы – педагогика ғылымында дәлелденген табиғи заңдылық, ал бөбекжай тәрбиесіне ерте кәсіби бағдар

элементтерін енгізу – заманауи білім беру жүйесінің маңызды талабы. Балаға мамандық әлемін таныту, оның қабілетін бақылау, шығармашылық ойын дамыту және рөлдік әрекеттер арқылы кәсіби бағыт беру тәрбиешінің кәсіби шеберлігіне байланысты жүзеге асады. Мұндай жұмыс балаларға тек мамандық туралы түсінік беріп қана қоймай, олардың өмірлік дағдыларын қалыптастырып, болашақта саналы таңдау жасауына негіз қалайды. Осылайша ерте кәсіби бағдар беру – тәрбиеленушінің жан-жақты дамуын қамтамасыз ететін, оның әлеуетін ашатын және болашақта табысты тұлға болуына ықпал ететін кешенді педагогикалық үдеріс екені даусыз.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Гарднер Г. Структура разума: теория множественных интеллектов. – Москва: ИНФРА-М, 2020.
2. Bruner J. Child's Talk: Learning to Use Language. – Harvard University Press, 1995.
3. Сатыбалдиева Г. Мектепке дейінгі баланың дамуы. – Алматы: Білім, 2021.
4. Финляндия ұлттық білім агенттігі. Varhaiskasvatussuunnitelma. – Helsinki, 2020.

ПРОФОРИЕНТАЦИЯ НАЧИНАЕТСЯ В ДЕТСТВЕ: ВАЖНОСТЬ РАННЕГО КАРЬЕРНОГО ОРИЕНТИРОВАНИЯ

Аннотация

В статье рассматривается значимость профессиональной ориентации ребёнка, начиная с дошкольного возраста, её роль в личностном, эмоциональном и когнитивном развитии, формирование первых представлений о профессии. Отмечается необходимость использования элементов профессиональной ориентации в воспитательно-образовательном процессе детского сада. На основе теоретических положений зарубежных и отечественных педагогов-психологов анализируется всестороннее влияние ранней профессиональной ориентации на развитие ребёнка. Также в статье раскрываются задачи педагога-воспитателя дошкольного учреждения в процессе профессиональной ориентации, эффективность игровых методов, роль ролевых действий в формировании представления ребёнка о профессии, особенности взаимодействия родителей и педагога — всё это через призму сложносинтаксических конструкций.

Ключевые слова: профессиональная ориентация, выбор профессии, дошкольное воспитание, детский сад, профессиональный интерес, развитие ребёнка, ролевая игра, раннее социализирование, педагог-психология.

CAREER CHOICE FROM CHILDHOOD: THE IMPORTANCE OF EARLY CAREER GUIDANCE

Abstract

This article examines the importance of career guidance starting from the preschool period, its role in a child's personal, emotional, and cognitive development, the formation of early notions about professions, and the necessity of incorporating professional-orientation elements into the caregiving and educational processes in nursery settings. Based on theoretical positions of foreign and domestic pedagogues and psychologists, the comprehensive impact of early career guidance on child development is analyzed. The article also elucidates the responsibilities of a nursery educator in the process of career guidance, the effectiveness of play-based methods, the role of role-playing activities in shaping a child's understanding of professions, and the specificities of parent–educator interactions, all articulated through complex syntactic structures.

Keywords: career guidance, career choice, preschool education, daycare, professional interest, child development, role play, early socialization, pedagogy-psychology.

Буранбаева Гулжанат Ерсайыновна
Тәрбиеші, педагог-модератор
Атырау облысы білім беру басқармасының Исатай аудандық білім бөлімінің
«Нұршуақ» бөбекжай-бақшасы КМҚК

ДИДАКТИКАЛЫҚ ОЙЫН: «ЕМХАНА»

«Мектеп жасына дейінгі балалардың әс-әрекеті»

Міндеттері: Жақын адамдарының жағдайын эмоционалды қабылдай білуге тәрбиелеу (жанашырлық, қамқорлық таныту)

Сөздердің дұрыс айтылуын, зат есімдердің көпше түрде дұрыс қолданылуын ескеріп, сын есімдерді зат есімнің көпше түрімен сәйкестендіру.

Балалардың ойынға қызығушылығын дамытуға ықпал ете отырып, негізі қимылдарды (жүру, жүгіру, лақтыру, домалату) жетілдіру.

Тұрғызылған қарапайым құрылыстарды атау,қорапқа құрылыс бөліктерін ұқыптылықпен жинау.

Фланелеграфта, геометриялық фигураларды, машиналарды, үйлерді орналастыру.

Қаламды үш саусақпен,қатты қыспай ұстау,суреттің қарапайым элементтері ретінде тік және тұйықталған дөңгелек сызықтарды қағаз бетінде жеңіл жүргізу.

Әннің қайталанатын сөздерін, бірге айтуға ынталандыру.
Заттардың санын ажырату (біреу-көп).
Күтілетін нәтиже:Жақындарына жанашырлық, қамқорлық танытады.
Ересектердің сөзін тындайды және түсінеді.
Қимыл белсенділігіне жағымды эмоция білдіреді.
Тұрғызылған қарапайым құрылыстарды атайды.
Фланелеграфта қарапайым композицияларды орналастырады және құрастырады.
Қағазға және құмға сурет салудың бастапқы техникасын меңгерген.
Әндегі сөз тіркестерін айтады (ересектермен бірге).
Заттардың санын ажыратады (біреу,көп)
Дағдылары:
Қоршаған әлеммен таныстыру
(*Әлеуметтік-эмоционалды дағдыларды қалыптастыру)*
Тіл дамыту
(коммуникативтік дағдыларды дамыту)
Дене тәрбиесі**
(*Физикалық қасиеттерді дамыту*)
Құрастыру
(*балалардың шығармашылық дағдыларын,зерттеу іс әрекетін дамыту)*
Жапсыру
(*балалардың шығармашылық дағдыларын,зерттеу іс әрекетін дамыту)*

Сурет салу
(*балалардың шығармашылық дағдыларын,зерттеу іс әрекетін дамыту)*
Математика негіздері
(танымдық және зияткерлік дағдыларды дамыту)

Қажетті құралдар: Әр дәрігерге арналған арнай бөлме, дәрі-дәрмектер, кітапшалар, халаттар, бас киімдер, құрал-жабдықтар,

Түйінді сұрақ?

-Балалар сендер қандай мамандықтарды білесіңдер?
-Мамандық иесі болу үшін не істеуіміз керек?
Сендер қандай маман иесі болғыларың келеді ?

Мотивация:Балаларды өзіндік жұмысқа қызықтыру.

Балалармен бірлескен жұмыс:

Балалар енді біздер «Емхана» ойынын ойнайық.

Ойынның шарты:Балалардың дәрігер еңбегіне бақылау жасау арқылы олардың іс-әрекетін рөлдерге бөлініп ойнауға үйрету.

-Балалар ендеше бүгін мен өздерің көріп тұрғандай мен тобымызды «Емхана» етіп дайындадым. «Қабылдау бөлмесі» дәрігері Ғибатолла Сардар . «Терапевт» дәрігер Ерболат Аянат. «Егу бөлмесі» дәрігері Самат Асима. «Дәріхана» дәрігері Мұзафар Нұрәли. «Хирург» дәрігер Нұрболат Назкен.

Балалардың өзіндік жұмысы:

Ендеше балалар менің қолымда әртүрлі түсті карточка бар, соның ішінен оздеріңе ұнаған карточканы ала қойыңыздар. Сол алынған карточка арқылы топқа бөлініп орындарыңа отыра қойыңдар

1-ші топ. «Дәрумендер»тобы. 1-ші топқа тапсырма қиындыларды үстел үстіне қойып жедел жәрдем машинасын құрастыру

2-ші топ. «Спортшылар» тобы. 2-ші топқа тапсырма дәрігердің қобдишасына салынатын құрал-жабдықтарды жинастыру.

3-ші топ. «Жемістер» тобы. 3-ші топқа тапсырма пламастермен суретті бояу.

Зерттеу әдісі: Мақтағаны суға салып оның суда батпай су бетінде жүретінін көрсету.

Рефлексия: Балалар сендерге зерттеу жұмысымыз қызықты болдыма.

Олай болса апайларға сау болыңыздар айтып «Дәрігер» әнін орындап тобымызға қайтайық.

Дидактикалық ойын: «Емхана»

Дағдылар	Міндеттері	Күтілетін нәтиже	Іс-әрекет
Қоршаған әлеммен таныстыру (*Әлеуметтік-эмоционалды дағдыларды қалыптастыру*)	Жақын адамдарының жағдайын эмоционалды қабылдай білуге тәрбиелеу (жанашырлық, қамқорлық таныту)	Жақындарына жанашырлық, қамқорлық танытады	-Балалар сендер мамандық түрлерін білесіңдер? -Қалай ойлайсыңдар дәрігер мамандығы не істейді? Сендер өскенде кім болғыларың келеді?
Тіл дамыту *(коммуникативтік дағдыларды дамыту)*	Сөздердің дұрыс айтылуын, зат есімдердің көпше түрде дұрыс қолданылуын ескеріп, сын есімдерді зат есімнің көпше түрімен сәйкестендіру.	Ересектердің сөзін тындайды және түсінеді.	Атаға көмектесіп жағдайын сұрайды.Әнгімелеседі .
Физикалық қасиеттерді дамыту (*Дене тәрбиесі***)	Балалардың ойынға қызығушылығын дамытуға ықпал ете	Қимыл белсенділігіне жағымды эмоция білдіреді.	Педогогтың көрсеткен қимылдарын қайталап

	отырып,негізі қимылдарды (жүру, жүгіру, лақтыру, домалату) жетілдіру.		сергіту жаттығуын жасайды
Сенсорика (танымдық және зияткерлік дағдыларды дамыту)	Заттардың санын ажырату (біреу көп)	Заттардың санын ажыратады (біреу көп)	Дәрі дірмектерді,жіне ақшаны санап береді
Құрастыру ,Жапсыру, Сурет салу.Музыка (*балалардың шығармашылық дағдыларын,зерттеу іс әрекетін дамыту)*	Тұрғызылған қарапайым құрылыстарды атайды. Фланелеграфта қарапайым композицияларды орналастырады және құрастырады. Қағазға және құмға сурет салудың бастапқы техникасын меңгерген. Әндегі сөз тіркестерін айтады (ересектермен бірге).	Тұрғызылған қарапайым құрылыстарды атайды. Фланелеграфта қарапайым композицияларды орналастырады және құрастырады. Қағазға және құмға сурет салудың бастапқы техникасын меңгерген. Әндегі сөз тіркестерін айтады (ересектермен бірге).	**1-ші топ. «Дәрумендер» тобы.** 1-ші топқа тапсырма қиынды қағаздарды үстел үстіне қойып жедел жәрдем машинасын және мейірбикенің суретін құрастыру. **2-ші топ. «Спортшылар» тобы.** 2-ші топқа тапсырма дәрігердің қобдишасына керекті құрал- жабдықтарды жинайды. **3-ші топ. «Жемістер» тобы. 3**-ші топқа тапсырма суретті пламастермен бояу. «Дәрігер » әнін барлығы бірге қосылып орындайды.

1.Қабылдау бөлмесінің дәрігер:Ғибатолла Сардар
Сәлеметсізбе ата? Қай жеріңіз мазалайды?
Мен сіздің карточкаңызды берейін сыртында 1-деген жазуы бар есікке жіберейін терапевт дәрігер.
2.Терапевт бөлмесіндегі дәрігер:Ерболат Аянат.
Сәлеметсізбе? Қай жеріңіз ауырып мазалайды?
Ата сіздің қан қысымыңыз көтеріліп тұр екен сізді егу бөлмесіне жіберейін.
3.Егу бөлмесінің дәрігері :Самат Асима.
Сәлеметсізбе ата?
Қағазыңызды беріңіз тіркеп алайын.
Бұрын сонды укол алдыңызба?
Ем болсын екі мезгіл алып тұрасыз.
4.Дәріхана дәрігері:Мұзафар Нұрәли.
Сәлеметсізбе ата? Қандай көмегім қажет?
Ия ата мына дәрілер бар,казір берейін 2000-теңге болады.
Тексеріліп алыңыз сізді хирург дәрігерге жіберейін.
5. Хирург кабинетінің дәрігері:Нұрболат Назкен.
Сәлеметсізбе ата? Қай жеріңіз ауырып мазалайды?
Мына жерге отырыңыз ішіңізді қарап жіберейін.
Уайымдамаңыз бәрі жақсы аздап салқын тиген сізге.

Сапарова Сануар Темировна
Дене тәрбиесі нұсқаушысы
Атырау облысы білім беру басқармасының Исатай аудандық білім бөлімінің
«Нұршуақ» бөбекжай-бақшасы КМҚК

ФИЗИКАЛЫҚ ҚАСИЕТТЕРДІ ДАМЫТУ

Ашық ұйымдастырылған іс-әрекет

Тобы: Ортаңғы «Гүлдер» тобы **3 жастағы балалар**

Мақсаты: Денсаулық сақтау технологиясын қолдана отырып,балалардың денсаулығын нығайту,

қимыл белсенділігін дамыту.

Міндеттері: «Белгілі бір тапсырмаларды орындау арқылы жүгіру»

(Физикалық қасиеттерді дамыту **Дене тәрбиесі**)

«Балалардың билейтін музыкаға сәйкес би қимылдарын өз бетінше орындауына,таныс би қимылдарын ойындарда қолдануына мүмкіндік беру»

(Балалардың шығармашылық дағдыларын, зерттеу іс-әрекетін дамыту **Музыка**)

Жалпы дамыту жаттығулары:

-Қолды алға, жан-жаққа созу,алақандарын жоғары қарату, қолды көтеру, түсіру, саусақтарды қозғалту, қол саусақтарын жұму және ашу.

-Допты бір-біріне басынан жоғары (артқа және алға) беру,жан-жаққа (солға-оңға) бұрылу.

-Қолдарды алға созып,жартылай отыру, тізені қолмен ұстап,басты төмен иіп, кезекпен тізені бүгіп, аяқты көтеру.

Негізгі қимыл:

- «Допты алып кел»-ортаға екі баладан шығып межелі орынға дейін жүгіріп барып жерде шашылып жатқан ек түсті доптардың бірін алып жүгіріп келеді.

1.Қимылды ойын: «Суретті құрастырып шығамыз»

Ойын шарты: Балалар екі топқа бөлініп ойнайды. Жерге екі топқа теңдай шеңберлер мен кеглилер беріледі. Балалар шеңбер ішіндегі кеглилерді құлатып жүгіріп барып тапсырма орындайды.

Тапсырма: Бір топқа жабайы жануар берілсе, екінші топқа үй жануарлары беріледі. Балалар стол үстіндегі А4 қағаз қиындыларын құрастырып шығуы керек. Сурет қиындыларын құрастырғанда бір топ үй жануарып құрастырса,екінші топ жабайы жануарларды құрастырады.

2.Қимылды ойын: «Кедергілерден өтеміз»

Ойын шарты: Балалар екі топқа бөлініп ойнайды,екі топқа велосипед беріледі. Балалар велосипедпен жүріп өтіп одан әрі кеглиге орнатылған қалпақшадағы кішкене допты оң жақтан

сол жаққа ауыстырып межелі орынға дейін жүгіріп барып қайтар жолда да дәл солай тапсырманы орындап келеді.

Күтілетін нәтижелер:

-Балалар жүгіру кезінде қауіпсіз ережелерін сақтай алады.

-Тапсырманы орындау кезінде белсенділік танытады.

-Қимылды ойындарға қызығушылығы артады.

(Физикалық қасиеттерді дамыту **Дене тәрбиесі**)

Мотивация Балаларды музыка әуенімен жаттығулар жасату.

Балаларды екі топқа бөліп қимылды ойындар ойнату.

(Балалардың шығармашылық дағдыларын,зерттеу іс-әрекетін дамыту **Музыка**)

Қортынды рефлексия: «От шашу» әдісі.

Нұсқаушы балаларға дайындалған от шашу құралдарын беріп дайындалады.

-Нұсқаушы балалардан сұрақ-жауап алу арқылы бүгінгі ұйымдастырылған оқу іс-әрекетін сұрайды.

-Балалар ұнайды деп қолдарындағы от шашуларын атады.

Балалар ұйымдастырылған іс-әрекетті аяқтап музыка әуенімен жерде жатқан массажды жолмен жүріп өтіп топтарына барады.

Кумысалиева Венера Галидоллаевна
Тәрбиеші, педагог
Атырау облысы білім беру басқармасының Исатай аудандық білім бөлімінің
«Нұршуақ» бөбекжай-бақшасы КМҚК

«ШҰБАР ТАУЫҚ» ЕРТЕГІСІ

Міндеттері: Балалардың кітаптағы иллюстрацияларды өз бетінше қарастырып, ертегі, әңгіме құрастыруына мүмкіндік беру;

Қарапайым экологиялық білімдерін қалыптастыру және құстарға жем беруге) баулу;

Сандарды реті бойынша атауға «нешінші?» сұрағына жауап беруге

Заттардың пішіні: дөңгелек, сопақ, көлемі бөліктерінің орналасуы туралы түсініктерді бекіту.

Қимылдарды музыкамен сәйкестендіре отырып, жүрелеп отыру;Жұппен би қимылдарын орындау;

Таныс,бұрын үйренген қимылдарды музыкамен сүйемелдеу арқылы орындау;

Күтілетін нәтиже: кітаптағы иллюстрацияларды өз бетінше қарастырып, ертегі, әңгіме құрастырады.Күтім жасаудың қарапайым әдістерін біледі

5 көлемінде санай алады, сандарды ретімен атайды.

Әрбәр затқа тән ерекшеліктерді, олардың бір-біріне арақатынасын жеткізеді.

Қимылдарды музыкамен сәйкестендіріп жүреді. Жұппен би қимылдарын орындайды.

Таныс, бұрын үйренген қимылдарды орындайды.

Көркем әдебиет

(Коммуникативтік дағдыларын дамыту)

Қоршаған ортамен танысу

(Әлеуметтік эмоционалды дағдылары қалыптастыру)

Математика негіздері

(Танымдық және зияткерлік дағдыларын дамыту)

Сурет салу

(Балалардың шығармашылық дағдыларын,зерттеу іс-әрекетін дамыту)

Музыка****

(Балалардың шығармашылық дағдыларын,зерттеу іс-әрекетін дамыту)

Дене шынықтыру**

(Физикалық дағдыларды дамыту)

Қажетті материалдар: шұбар тауық ертегісінің суреттері, түрлі-түсті қарындаштар, **Android** телефон, банка, ас содасы,сіріңке.

1.Мотивация: - Ортаға бір бала шығып қоңырау соғады. Сурет бойынша әңгіме айтқылары келетінін айтады**.**

2.Түйінді сұрақ: Балалар балапан неден пайда болады?

3.Балалармен бірлескен жұмыс: Балалар суретте қандай ертегінің киіпкерлері бейнеленген? Кім ертегіні сурет бойынша әңгімелейді. Балалар біз тауыққа қалай күтім жасаймыз?

4.Балаларды дамытушы орталықтарға бөлу: Балаларды түрлі – түсті жұмыртқалар арқылы топқа бөлу.

1 топ: Жарылған жұмыртқа әдісі арқылы сандарды танып атайды.

2 топ: Quiver әдісі арқылы жұмыртқаны бояту.

3 топ: Жұмыртқамен зерттеу жұмыстарын жүргізу

4. Шөжелерім әнін қимылмен орындау

5.Рефлексиялық сұрақтар қою:

1.Балалар біз бүгін қандай ертегіні әңгімеледік?

2.Жұмыртқамен қандай жұмыс жасадық?

3.Жұмыртқаны жарғанда ішінен не шықты?

Дағдылар	**Міндеттері**	**Күтілетін нәтиже**	**Іс-әрекет**
Көркем әдебиет *Коммуникативтік дағдыларын дамыту*	Балалардың кітаптағы иллюстрацияларды өз бетінше қарастырып, ертегі, әңгіме құрастыруына мүмкіндік беру;	кітаптағы иллюстрацияларды өз бетінше қарастырып, ертегі, әңгіме құрастырады.	балаларға сурет арқылы ертегіні өздері құрастыруға тапсырма беру
Қоршаған ортамен танысу *Әлеуметтік эмоционалды дағдылары қалыптастыру*	Қарапайым экологиялық білімдерін қалыптастыру және құстарға жем беруге) баулу;	Күтім жасаудың қарапайым әдістерін біледі	Балалар үй құсы тауыққа қалай қамқорлық жасайтынын айтады.
Математика негіздері *Танымдық және зияткерлік дағдыларын дамыту*	Сандарды реті бойынша атауға «нешінші?» сұрағына жауап беруге	5 көлемінде санай алады,сандарды ретімен атайды.	Балаларды түрлі - түсті жұмыртқа арқылы топқа бөлу.Жарылған жұмыртқа әдісі арқылы сандарды танып атайды.
Сурет салу *Балалардың шығармашылық дағдыларын,зерттеу іс-әрекетін дамыту*	Заттардың пішіні: дөңгелек, сопақ, көлемі бөліктерінің орналасуы туралы түсініктерді бекіту.	Әрбәр затқа тән ерекшеліктерді ,олардың бір-біріне арақатынасын жеткізеді.	**Quiver** әдісі арқылы жұмыртқаны бояту. Жұмыртқамен зерттеу жұмыстарын жүргізу
Музыка**** *Балалардың шығармашылық дағдыларын,зерттеу іс-әрекетін дамыту*	Қимылдарды музыкамен сәйкестендіре отырып, жүрелеп отыру;Жұппен би қимылдарын орындау;	Қимылдарды музыкамен сәйкестендіріп жүреді .Жұппен би қимылдарын орындайды.	Шөжелерім әні
Дене шынықтыру** *Физикалық дағдыларды дамыту*	Таныс,бұрын үйренген қимылдарды музыкамен сүйемелдеу арқылы орындау	Таныс,бұрын үйренген қимылдарды орындайды.	Шөжелерім әнін қимылмен орындап топқа оралу

Утемисова Гулжибек Сериккалиевна
Тәрбиеші, педагог-модератор
Атырау облысы білім беру басқармасының Исатай аудандық білім бөлімінің
«Нұршуақ» бөбекжай-бақшасы КМҚК

Эссе

БАЛАМЕН БІРГЕ ӨСКЕН ТӘРБИЕШІ

Тәрбиеші болу – жай ғана мамандық емес, бұл өмір салты, жүрек қалауы, рухтың тазалығы. Әр таң сайын балабақша есігін ашқанда жүздеген кішкентай көздің сеніммен қарағанын сезіну – үлкен жауапкершілік. Сол сәтте өзімнің де бала секілді өмірге қуана, таңырқай қарайтыным бар. Өйткені менің өмірім балалармен бірге өріліп келеді.

Кейде ойлаймын: мен оларды тәрбиелеп жүрмін бе, әлде олар мені ме?.. Бала – айна секілді. Сенің сөзіңді, қылығыңды, көңіл күйіңді айна-қатесіз қайталайды. Сол үшін тәрбиеші ең алдымен өз жүрегін тәрбиелеуі керек. Шынайылық, сабыр, мейірім – міне, менің күнделікті серігім. Әр баланың күлкісі мен сеніміне жауап беру – ең үлкен сый және ең қиын сын. Жылдар бойы кішкентайлардың арасынан өз балалығымды қайта таптым. Олардың «неге?», «қалай?» деген сұрақтары мені де ізденуге, үйренуге, өсуге жетелейді. Тәрбиеші тек үйретуші емес, сонымен қатар өмір бойы үйренуші тұлға. Бала бойындағы бейкүнә сенім мен пәктікті сақтау – менің өмірлік ұстанымым.

Күн сайын бір баланың “мен өзім жасаймын” деген сөзі – ең үлкен жетістік. Себебі сол сәтте мен оның кішкентай жеңісіне куә болам, ал өзімнің еңбегімнің нәтижесін көрем. Баламен бірге күлем, бірге ойнаймын, кейде бірге ренжим, бірақ бәрібір бірге өсемін.

Тәрбиеші болу – жүректің таңдауы. Бұл жолда мен тек балаларға ғана емес, өзіме де мейіріммен қарауды үйрендім. Әр күн мені жаңа қырынан танытып, өмірдің нағыз мәнін сездіреді. Мен үшін ең үлкен марапат – ертеңгі күні осы кішкентайлар есейіп, өмірде өз орнын тапқанда: «Менің алғашқы тәрбиешім Гүлжібек апай еді…» деген жылы сөзді есту.

Утеугалиева Жанаргул Ажбеновна
Тәрбиеші, педагог-модератор
Атырау облысы білім беру басқармасының Исатай аудандық білім бөлімінің
«Нұршуақ» бөбекжай-бақшасы КМҚК

«ӨРТТЕН САҚ БОЛ, БАЛАҚАЙ»

Міндеттері: Балаларды қауіпсіздік ережелерімен таныстыру, өрт қауіпсіздігін ойын арқылы түсіндіру.

Заттарды айналып және заттардың арасымен еңбектеу

Балалардың сөздік қорын ойындар мен ойын жаттығулары арқылы кеңейту.

«қанша? неше?» сұрағына жауап беру.

Балаларды ересектер дайындаған ірі және ұсақ элементтерді қағаз бетіне орналастыру және жапсыру арқылы ұжымдық композиция құрастыруға баулу.

Музыканың басталуы мен аяқталуына сәйкес қимылдарды орындау, қимылдарды өз бетінше бастау және аяқтау.

Құрастырған сюжетті ойыншықтарды қолданып ойнату.

Серуенде (отпен ойнамау, жолға шықпау)

Күтілетін нәтижелер:

Заттардың арасымен еңбектейді

Ересектердің сөзін тыңдайды және түсінеді,өз ойын айтады, бір-бірімен ересектермен сөйлеседі.

Біртекті заттарды топтастырады және олардың біреуін бөліп көрсетеді ересектер дайындаған ірі және ұсақ элементтерді, қағаз бетіне орналастырып жапсырады.

Құрастыруды қызығушылықпен орындайды.

Музыканың басталуы мен аяқталуына сәйкес қимылдарды орындайды.

Физикалық қасиеттерді дамыту; (дене шынықтыру)

Коммуникативтік дағдыларды дамыту; (сөйлеуді дамыту)

Танымдық және зияткерлік дағдыларды дамыту; математика негіздері

Шығармашылық дағдыларын, зерттеу іс-әрекетін дамыту (жапсыру, құрастыру,музыка)

Әлеуметтік-эмоционалдық дағдыларды қалыптастыру (қоршаған ортамен таныстыру)

Түсіндерме жұмыс: Балаларға дамытушы ортадағы өрт қауіпсіздігінің құралдарын көрсету арқылы түсіндіру.

Мотивация: Туған күн кешінде

Балалар өзінің қалаған орындарына барып тапсырма орындайды.

Дидактикалық ойын: Өрт қалқаны құрастыру

Шарты: Өрт сөндіру құралдарын өрт қалқанына жапсыру

Үстел үсті ойыны: Отты өшір

Шарты: Стаканға салынған от тәріздес қызыл түсті сүлгіні,су шашқыш флакон арылы су шашып отты өшіреді

Дидактикалық ойын: Сандарды ата

Шарты: Үстел үстіндегі сандарды атау.101 санын есте сақтауға үйрету
Зерттеу: Сіріңке
Рефлекция: Ортада қаламсап
Өрт қалқанындағы құралдарды ата?
Өрт сөндіретін адамды қалай атайды? (өрт сөндіруші)
Өрт сөндірушінің адамдарға қандай көмегі бар? (олар үйдегі, ормандағы өрттерді сөндіреді)
Олардың жұмысы қандай? (адамдарға қажет, өте ауыр, қиын)
Өрт сөндірушілер қандай болу керек? (батыл, өжет, шапшаң, епті)
Олар неге батыл, шапшаң болу керек? (өйткені өрт кезінде адамдарды, т.б. құтқарады)
Өрт болған кезде қандай нөмерге телефон шалу керек? (101)
Өрт сөндірушіге телефон шалған кезде қандай мағлұматтар беру керек? (не болғанын, мекен – жайын айту).

Шугупанова Гулгул Бакиткалиевна
Тәрбиеші, педагог-модератор
Атырау облысы білім беру басқармасының Исатай аудандық білім бөлімінің
«Нұршуақ» бөбекжай-бақшасы КМҚК

ҚОЛӨНЕР – МОЛ ӨНЕР

Міндеті:
-Қазақ халқының тұрмыстық заттарымен таныстыру; *(Әлеуметтік эмоционалды дағдыларды қалыптастыру)*
-Кесектерді алақандарының арасына домалатып, есу, жаю арқылы заттарды мүсіндеу. *(Балалардың шығармашылық дағдыларын, зерттеу іс-әрекетін дамыту)*
-Суреттегі заттарды көріп, білгеннен кейін балаларды алған әсерлерімен бөлісуге, өз ойын айтуға үйрету. (*Коммуникативтік дағдыларды дамыту; сөйлеуді дамыту)*
-Заттарды зерттеуге қызығушылықты ояту, жаңаны тануға, өзіне сенімділікке баулу. (*Танымдық және зияткерлік дағдыларды дамыту)*
-Тұрған орнында қос аяқпен секіру дағдыларын жетілдіру *(Физикалық қасиеттерді дамыту)*
Қажетті материалдар: Кілемше үлгісі, аттың жұмсақ үлгісі (қуыршақ ат), Ер-тұрман, жүген, ноқта макеті, түрлі-түсті жіптер, Кілем тоқу үшін шағын өрмек (рамка), қазақ оюларының суреттері, қамшы.
Әдіс – тәсілдер: Тоқу әдісі, қамшы өру әдісі.
Мотивация: Сәлеметсіздер ме, балалар! Көңіл күйлерің қалай? Бүгін біз керемет табиғат аясында, ерекше таза ауада іс-әркетімізді жасайтын боламыз.
Шаттық шеңбері:
Таза ауа ашық күн,

Жасыл желек жамылған.
Әркез дос боп ойнаймыз,
Күліп бірге сайраймыз! (Балалар бір-біріне күлімсіреп, алақандарын соғады)

Түсіндірме жұмыс: (педагог қазақ халқы бұрыннан қолөнерге өте шебер болған. Әсіресе, кілем тоқу, атқа ер салу, жүгендеу және қамшы өру сияқты өнерлерді жақсы білген)

Түйінді сұрақтар:

1. Қазақ халқының тұрмыстық заттарын білемізбе?
2. Кілемді не үшін тоқиды?
3. Атқа не үшін ер-тоқым салады?

Балалардың өзіндік жұмысы:

1. Қыздар - практикалық жұмыс: Түрлі-түсті жіптерді тәрбиешінің көмегімен өрмекке керіп, қарапайым көлденең жіп өткізуді үйренеді.

2. Ұлдар – үш топқа бөлінеді:

1 топ: атқа ер, жүген, ноқта тағады;
2 топ: үш өрімде қамшы өреді;
3 топ: ермексаздан ер тоқым мүсіндейді

Сергіту сәті: «Боз жорға» әуені бойынша би қимылы.

Рефлексия: «Буклет» әдісі арқылы карточкалардағы сурет бойынша кері байланыс береді.

Мадақтау: Балалар сендер бүгін өте шебер болдыңдар! Нағыз өнерпазсыңдар

Дағдылар	**Міндеттері**	**Күтілетін нәтижелер**	**Іс-әрекет**
Әлеуметтік-эмоционалды дағдыларды қалыптастыру *(қоршаған ортамен таныстыру)*	Қазақ халқының тұрмыстық заттарымен таныстыру	Қазақ халқының тұрмыстық заттарын біледі, атайды.	Кілем, түрлі-түсті жіп, кілем тоқу құралы, ер тоқым, қамшы
Коммуникативтік дағдыларды дамыту *(сөйлеуді дамыту)*	Суреттегі заттарды көріп, білгеннен кейін балаларды алған әсерлерімен бөлісуге, өз ойын айтуға үйрету.	Суреттегі заттарды көріп, танығаннан кейін өздерінің әсерлерімен бөліседі.	Көрген заттарын айтып және танып білгендерімен, қандай әсер алғандарын айтады.
Балалардың шығармашылық дағдыларын зерттеу іс-әрекетін дамыту *(мүсіндеу)*	Кесектерді алақандарының арасына домалатып, есу, жаю арқылы заттарды мүсіндеу.	Кесектерді алақандарының арасына домалатып, есу, жаю арқылы заттарды мүсіндейді.	Ермексазбен жұмыс жасау арқылы, ер-тоқымды мүсіндейді.
Танымдық және зияткерлік дағдыларды дамыту *(математика негіздері)*	Заттарды зерттеуге қызығушылықты ояту, жаңаны тануға, өзіне сенімділікке баулу.	Заттарды зерттеуге қызығушылықтары артты.	Суреттегі тұрмыстық заттарды көріп, оларды өз қолдарымен жасап зерттейді.
Физикалық қасиеттерді дамыту *(дене шынықтыру**)*	Тұрған орнында қос аяқпен секіру дағдыларын жетілдіру	Тұрған орындарында қос аяқпен секіреді.	Тұрған орындарында қос аяқпен секіру арқылы, би қимылдарын жасайды.

Шангутова Қырмызы Жадырасынқызы
Мектепалды сынып тәрбиешісі, педагог-сарапшы
«№8 жалпы орта білім беретін мектеп-гимназия» КММ
Ақтөбе облысы Шалқар қаласы

ҰРПАҚ ҰЛТТЫҚ ОЙЫНМЕН ШЫҢДАЛАДЫ

Аннотация: мақалада мектепалды даярлық кезеңіндегі балалардың тұлғалық, танымдық және сөйлеу-әлеуметтік дамуына ұлттық ойындардың ықпалы жан-жақты талданады. Ұлттық ойындар қазақ халқының мәдени-рухани мұрасының бір бөлігі ретінде қарастырылып, олардың тәрбиелік, дамытушылық, психологиялық және әлеуметтік маңызы терең ғылыми негізде ашылады. Мақалада ұлттық ойындардың баланың эмоциялық тұрақтылығын реттеудегі, коммуникативтік қабілетін дамытудағы, қимыл-қозғалыс дағдыларын жетілдірудегі және этномәдени танымын қалыптастырудағы рөлі теориялық және практикалық тұрғыдан жүйелі сипатталады. Сонымен қатар заманауи педагогикалық тәсілдерге бейімделген ұлттық ойындарды қолданудың тиімді жолдары, инклюзивті білім беру жағдайында ойындарды сүйемелдеу әдістері және балалардың жеке даму траекториясына сәйкес ойын формаларын таңдау қағидалары ұсынылады.

Кілт сөздер: ұлттық ойындар, мектепалды даярлық, этнопедагогика, когнитивтік даму, қимыл-қозғалыс дағдысы, сөйлеу тілі, әлеуметтік дағдылар, эмоционалдық реттеу, ойын әдістемесі, инклюзивті білім беру, этномәдени тәрбие, баланың жеке даму траекториясы, психологиялық даму, шығармашылық әрекет.

Ұлттық ойын – қазақ халқының рухани мәдениетінің ең ежелгі, ең терең қабаттарын сақтаған, ұрпақ тәрбиесінің табиғи тетігі ретінде қалыптасқан педагогикалық феномен. Мектепалды даярлық кезеңіндегі балалардың дамуы ойын әрекеті арқылы жүзеге асатынын ескерсек, ұлттық ойындар олардың танымдық, тілдік, қимылдық, әлеуметтік және эмоционалдық дамуына кешенді ықпал ететін әмбебап тәрбие құралы болып табылады. Ұлттық ойындар ғасырлар бойғы халық тәжірибесінен сұрыпталып, баланың жас ерекшелігіне, қабілетіне, қоғамдағы орнын түсінуге бағытталған табиғи педагогикалық жүйе ретінде бүгінгі білім беру кеңістігінде жаңа мәнге ие болуда.

Ұлттық ойындардың бала дамуына әсері тек қимыл әрекетімен шектелмейді, ол ойлаудың икемділігін арттырып, тілдік белсенділікті күшейтіп, назар тұрақтылығын қалыптастырады. Мектепалды жастағы бала ойын барысында әлемді таниды, заттардың қасиеттерін ажыратады, себеп-салдарлық байланыстарды түсінеді, рөлдік әрекеттер арқылы әлеуметтік нормаларды меңгереді. Осы тұрғыдан

алғанда ұлттық ойындардың құрылымындағы ырғақ, сөз үлгілері, қайталама формалар, ережеге бағыну, топпен әрекет ету сияқты компоненттер баланың когнитивтік дамуының барлық деңгейін қамтиды. Мысалы, "Ақсерек-көксерек", "Санамақ", "Ақсүйек", "Қуыр-қуыр қуырмаш" сияқты ойындар тіл дыбысталуын, сөздік қорды, есту-сөйлеу координациясын жетілдіреді. Ал “Арқан тарту”, “Қойшымен қасқыр”, “Топ жару” ойындары моторлық дағдыларды нығайтып, кеңістіктік бағдарлауды дамытады, бұл өз кезегінде балаға мектепке дейінгі кезеңдегі негізгі психофизиологиялық дайындықты қамтамасыз етеді.

Ұлттық ойындардың тәрбиелік қуаты – олардың баланы ұлттық мәдениетпен табиғи түрде байланыстыруында. Сөз өрнегі, қимыл ырғағы, ойнау әдісі, ойын символикасы қазақ халқының дүниетанымынан туындайды. Бала ойында “жарыс”, “ерлік”, “батылдық”, “адалдық”, “ынтымақ”, “еңбек”, “жігер” сияқты ұғымдарды тәжірибе арқылы сезініп қабылдайды. Бұл құндылықтар жай теориялық түсінік ретінде емес, нақты әрекетте көрініс табатын өмірлік дағдылар ретінде қалыптасады. Ұлттық ойындардың табиғилығы – олардың тәрбиені күштеусіз, қызықты және ерікті жағдайда жүзеге асыруында. Ойын кезінде бала өз қабілетін байқайды, өзіндік бастама жасайды, қиындықты жеңуге талпынады, эмоциялық тұрақтылыққа үйренеді. Осы кезең – ерте әлеуметтенудің ең маңызды баспалдағы.

Мектепалды даярлық тобында ұлттық ойындарды жүйелі қолдану – балалардың сөйлеу мәдениетіне де айтарлықтай әсер етеді. Санамақтар, жаңылтпаштар, өлеңмен өрілген ойын сөздері артикуляциялық аппараттың дамуына ықпал етіп, дыбыстардың дұрыс қалыптасуын қамтамасыз етеді. Сөздік үлгінің ырғақтылығы, дыбыстардың үйлесімі баланың тілдік естуін, фонематикалық қабылдауын жетілдіреді. Бұл болашақта дұрыс жазу мен оқудың фундаментін қалайды. Сонымен қатар ұлттық ойындардағы диалог үлгілері, қысқа сұрақ-жауап формалары балалардың коммуникативтік белсенділігін күшейтіп, әлеуметтік ортада өзін еркін ұстауға үйретеді.

Ұлттық ойындар арқылы бала тек қозғалып, ойнап қана қоймайды – ол қоршаған ортаны модельдейді. Ойын құрылымында табиғат құбылыстары, жануарлар мінезі, адам еңбегі, әлеуметтік рөлдер бейнеленеді. Бұл баланың символдық ойлауын дамытады, яғни затты бейнелей алатын ішкі қабілетін күшейтеді. Символдық ойлау мектеп дайындық кезеңінде ерекше маңызға ие, себебі бұл қабілетсіз бала әріпті дыбыстан, санды мөлшерден, пішінді кеңістіктік қатынастан ажырата алмайды. Осылайша ұлттық ойындар болашақ оқу дағдыларына қажетті психологиялық құрылымдарды табиғи қалыптастырады.

Ұлттық ойындардың тағы бір маңызды тетігі – баланың әлеуметтік дағдыларын дамытуы. Ойын барысында бала топпен әрекет етуді, ережеге бағынуды, кезек күтуді, әділ болуды, жеңісті де, жеңілісті де мәдени түрде қабылдауды үйренеді. Бұл қасиеттер мектептегі оқу үдерісінде баланың өзін-өзі реттеуіне, тәртіп сақтауына, сыныптастарымен тиімді қарым-қатынас орнатуына негіз болады. Ойын – эмоционалдық интеллекттің дамуына да әсер етеді: бала қуану, күту, ренжу, қуану, ынталану сезімдерін дұрыс танып, басқара бастайды.

Мектепалды даярлықта ұлттық ойындарды қолдану барысында тәрбиешінің рөлі ерекше. Мұғалім ойынның құрылымын түсіндіріп қана қоймай, оның тәрбиелік, дамытушылық мақсатын айқын сезінуі тиіс. Дұрыс таңдалған ойын баланың белсенділігін оятып,

топтың ішкі бірлігін күшейтіп, ынтымақтастық атмосферасын қалыптастырады. Тәрбиеші ойын мазмұнын баланың жас ерекшелігіне, эмоционалдық жағдайына және топтық динамикасына қарай бейімдеп қолдануы маңызды. Ойын барысындағы педагогтің бақылауы баланың жеке даму жолын анықтауға, қажет болған жағдайда түзету жұмыстарын жоспарлауға мүмкіндік береді.

Ұлттық ойындарды заманауи педагогикалық технологиялармен үйлестіру – бүгінгі білім беру талаптарына сай тиімді жолдардың бірі. Мәселен, ойындарды мультимедиялық ресурстармен, қозғалыс сенсорларымен, интерактивті тақтамен, анимациялық материалдармен ұштастыру балалардың қызығушылығын күшейтеді. Сонымен қатар STEAM элементтерін ұлттық ойындармен біріктіре отырып, баланың логикалық ойлауын, кеңістіктік елестетуін, қарапайым инженерлік дағдыларын дамытуға болады. Бұл тәсіл ұлттық мұраны жаңаша түсіндіруге, оны балалар санасына жақындатуға мүмкіндік береді.

Ұлттық ойындардың мектепалды даярлықтағы балалар үшін маңызын тек танымдық немесе қимыл-қозғалыс тұрғысынан ғана емес, мәдени-әлеуметтік кодты тасымалдаушы құбылыс ретінде де қарастыру қажет. Зерттеушілердің пікірінше, ұлттық ойындар тек дене шынықтыру элементі ғана емес, сонымен бірге баланың когнитивтік карта қалыптастыруына, яғни кеңістікті бағдарлау, уақытты сезіну, себеп-салдар байланысын анықтау дағдыларына ықпал ететін әмбебап педагогикалық тетік болып табылады. Мектепке дейінгі шақта ойын арқылы берілетін ақпарат баланың архетиптік жадында тез сақталады, себебі ұлттық ойындар символдық әрекеттерге құрылған: қуған, қашқан, тығылған, бөлінген, біріктірілген әрекеттердің барлығы әлемді танудың табиғи үлгісін береді.

Педагогикалық зерттеулер соңғы жылдары ұлттық ойындардың баланың әлеуметтік рөль игеруін жылдамдататынын дәлелдеп отыр. «Ақсерек-көксерек», «Тақия тастамақ», «Арқан тарту» ойындары топтағы балалар арасындағы табиғи қарым-қатынас механизмдерін реттейді, балалардың өзара келісім жүргізу, ережеге бағыну, топ ішіндегі мәртебені қалыптастыру сияқты жасырын әлеуметтік дағдыларын дамытады. Бұл — мектепке дейінгі кезеңдегі әлеуметтенудің табиғи формасы.

Сонымен қатар ұлттық ойындар баланың эмоциялық тұрақтылығын реттеуге қабілетті. Мәселен, қимыл-қозғалысты ойындарда (қуаласу, секіру, тепе-теңдік сақтау) эмоциялық энергия шығарылады, ал ырғақты ойындарда (мәнерлі қимыл, би элементтері, рөлдік қимылдар) эмоция ішкі үндестік табады. Осылайша, ұлттық ойындар баланың психологиялық тонусын қалыпқа келтіретін табиғи арттерапиялық құрал ретінде қарастыруға болады.

Мектепалды даярлық мұғалімдері ұлттық ойындарды жоспарлауда ойынның дәстүрлі мәнін бұзбай, қазіргі әдістемемен үйлестіруі тиіс. Ойындардың мазмұнын сақтай отырып, оған танымдық тапсырмалар, логикалық элементтер, жұмбақтар, мини-квесттер енгізу балалардың қызығушылығын арттырады. Мысалы, «Сақина салу» ойынына халықтық ою-өрнектерді таныстыру элементін, «Асық ату» ойынына сандық сәйкестендіру, түстерді ажырату,

кеңістікті бағдарлау тапсырмаларын қосуға болады. Бұл — ұлттық ойындарды көпфункциялық әдіс құралға айналдырады.

Тағы бір ерекше аспект — ұлттық ойындардың тіл дамыту әлеуеті. Көптеген ойындар арнайы сөз орамдары, өлең жолдары, ритмикалық формулалар арқылы жүреді. Бұл баланың қазақ тіліндегі интонациялық, фонетикалық, лексикалық қорын табиғи түрде байытады. Ойын барысында балалар сөзді контекст арқылы меңгереді, бұл — тілдің функционалдық дамуы үшін тиімді әдіс.

Заманауи педагогикада ұлттық ойындарды цифрлық форматқа бейімдеу тенденциясы байқалады. Дегенмен бұл жерде басты талап — ұлттық ойынның құндылықтық мазмұнының жоғалмауы. Мысалы, интерактивті тақтада «Орамал тастамақ» ойынын визуалды модельдеу немесе «Арқан тартыс» динамикасын цифрлық анимацияда көрсету балаларға ойынның құрылымын тез түсінуге мүмкіндік береді. Бірақ ойынның негізгі бөлігі — міндетті түрде шынайы қозғалыс пен шынайы қарым-қатынасқа құрылуы керек. Сондай-ақ ұлттық ойындарды инклюзивті білім беру жағдайында қолдану тәжірибесі ерекше назар аудартады. Мысалы, сөйлеу қабілеті баяу дамыған балалар үшін ырғақты ойындар, ережесі қарапайым, қимылы қайталанатын ойындар анағұрлым қолайлы. Ал эмоционалды-еріктік реттелуі әлсіз балалар үшін тыныш, қимылсыз рөлдік ойындар тиімді. Бұл ұлттық ойындардың әр баланың жеке даму траекториясына бейімделе алатын әмбебаптығын дәлелдейді.

Қорыта айтқанда, ұлттық ойын – мектепалды даярлық жастағы балаларға арналған ең табиғи, ең әсерлі, ең үйлесімді дамытушы құрал. Ол ұрпақты тек шыңдап қана қоймай, оның ішкі әлеуетін оятады, ұлттық құндылыққа сүйіспеншілігін арттырады, тұлғалық қасиеттерін қалыптастырады. Ұлттық ойынмен өсіп-жетілген бала – дені сау, ойы сергек, тілі анық, мінезі ашық, рухани тұрғыдан бай ұрпақ. Сондықтан мектепалды даярлық сыныптарында ұлттық ойындарды жүйелі, ғылыми тұрғыдан негізделген әдіспен қолдану – тәрбиешінің кәсіби міндеті ғана емес, ұлттық мәдениеттің болашағына қосқан үлесі.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Әбдіразақова, А. Қазақ этнопедагогикасының негіздері. – Алматы: Білім, 2019.
2. Табылдиев, Ә. Қазақтың халық ойындары: тәрбиелік мәні. – Алматы: Санат, 2020.
3. Сайрамбаев, Ж. Халықтық тәрбие және баланың дамуы. – Нұр-Сұлтан: Фолиант, 2021.
4. Жұмабекова, Ф. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы: Өркениет, 2018.

Изтелеуова Айна Жарылгасыновна
Тәрбиеші, педагог-модератор
МКҚМ "Бөбек" бөбекжайы
Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы, Шағатай ауылы

"КҮЗГІ ЖАПЫРАҚ"

Мақсаты: Балалардың күз мезгілі туралы түсініктерін бекіту, табиғатқа қызығушылығын арттыру, шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Ұжымда жұмыс істеу дағдысын қалыптастыру.

Кіріктірілген іс-әрекет:: Сурет салу, жапсыру, мүсіндеу, тіл дамыту, көркем әдебиетматематика негіздері, қоршаған әлеммен таныстыру, музыка.

Әдіс-тәсілдер:

Сәлемдесу, кіріспе әңгімелесу, сұрақ жауап, дәстүрлен тыс сурет салу әдістері, ЖИ арқылы сөйлейтін Күз ханшайымы бейнесін қолдану, тапсырмасын орындау, көрме ұйымдастыру, мақтау, мадақтау, рефлексия, бағалау.

Қажетті құралдар: ЖИ, Теледидар, Күз ханшайымының бейнежазбасы дауысы, ермексаз, қылқалам, бояу, ас тұзы, ПВА желім, гуашь бояуы, қылқалам, су, ағаш макеті.

Тәрбиеші : Сәлеметсіңдер ме, балалалар!

Балалар амандасады.

Шаттық шеңберіне тұрып
Табиғат біздің анамыз,
Табиғатқа баламыз.
Иіліп сәлем береміз,
Біз әдепті баламыз.

Тәрбиеші:(балалар қазір бізде қай жыл мезгілі?) экранға күзгі ағаш және жапырақ бейнесін шығару.

Балалар қай жыл мезгілі екенің анықтайды

Тәрбиеші: Дұрыс айтасыңдар. Күз мезгілінде қандай өзгерістер болады?

Балалар: ауа райы өзгереді, күн суытады. Жаңбыр жауып, шөптер мен жапырақтар сарғаяды. Құстар жылы жаққа ұшып кетеді.

Тәрбиеші : Дұрыс айтасыңдар күз мезгілінің айларын атайық.

Балалар: күз мезгілінде үш ай бар. Қыркүйек, қазан, қараша.

Тәрбиеші: Жарайсындар балалар.

-Балалар, бізге электронды поштадан хат келіп тұр екен, қане көрейікші.

- Бізге құпия сәлемдеме жолдап тұр екен, қане кім екенің көреміз бе?

- Балалар: Иә көреміз

“Күз ханшайымы теледидардан сөйлейді”

(Балалар топ бөлмесінде отырады. Экраннан Күз ханшайымы шығады.)

Күз ханшайымы (видеодан сөйлейді):

– Сәлеметсіңдер ме, балалар!

Мен — Күз ханшайымымын!

Бүгін менің орманымда бір үлкен өзгеріс болды...

Қараңдаршы, жапырақтарым түсіп қалып, ағаштарым жалаңаш болып тұр.
Орманым көңілсіз, суық болып кетті...
Маған көмектесесіңдер ме, балалар?

Балалар (таңғалып, қуанып):
– Иә! Көмектесеміз!
– Ендеше балалар, Күз Ханшайымына көмектесу үшін үш топқа бөлінейік:
I топ – Ермексазбен жұмыс: балалар ағаштың жапырақтарын ермексаздан жасап, бұтақтарға жапсырып толықтырамыз.
II топ – Штамп тәсілі: табиғи жапыраққа бояу жағып, ағашқа жапырақ бейнесін түсіреміз.
III топ – Тұз және ПВА желімімен сурет салу: желім жағылған жерге тұз сеуіп, бояу арқылы жапырақ бейнесін әсемдейміз.
Осылай бәріміз бірге Күз Ханшайымның орманың қайта жандандырып, әдемілейміз!
Тәрбиеші : Жақсы балалар. Сендермен бір серігіп алайық.
(Балалар іс қимыл арқылы серігіп алады.)

Жел үрлейді у у у ,
Құйын кетіп билейді зу зу зу.
Қатты жел соқты гу гу гу,
Жапырақтар қол соқты ду ду ду.
Шығармашылық бөлім
Тәрбиеші: – Балалар, есімізге түсірейік, күзгі жапырақтар қандай түстерде болады?
Балалар:– Сары, қызыл, қоңыр, жасыл!
Тәрбиеші: – Өте жақсы! Ал енді әрқайсымыз өз орнымызға барып, жұмыстанамыз. Күз ханшайымына көмектесейік.
(балалар жұмыстанады)
(Балалар сурет салып, бояйды, екінші топ ермексаздан түрлі түсті жапырақтар мүсіндейді, үшінші топ тұзды пайдаланып әдемі жапырақтың бейнесін жасайды.)
Қорытынды бөлім
(Жұмыстар дайын болған соң тәрбиеші қайта теледидарды “қосады”.)
Күз ханшайымы:
– Ой,балалар қандай әдемі жапырақтар!
Сендер менің орманымды жандандырып, нұрландырдыңдар, үлкен рақмет сендерге! Сендер маған көмектестіңдер, сол үшің сендерге арнайы сыйлығым бар, қабыл алыңыздар.
-Енді мен басқа орманға барып, әдемі күз сыйлаймын. Сау болыңдар, балалар.
Балалар:– Сізге де рақмет, Күз ханшайымы!
Музыка ойнайды, балалар жапырақ биін орындайды.
Қорытынды:
– Міне, балалар, біз бүгін Күз ханшайымына көмектестік.
Жапырақтарымыз арқылы орманға әдемілік, жылулық сыйладық.
Балалар жұмыстарынан көрме ұйымдастырылды.
Ал сендер — нағыз кішкентай суретшілер мен мүсіншілерсіңдер
- Сіздерге Күз Ханшайымы сыйлықтар беріп жіберді
Балалар мадақталады, сыйлықтар үлестіріледі, бағалау.

Күтілетін нәтиже:
-Балалар күзгі жапырақтарды әртүрлі тәсілмен бейнелей алады.
-Шығармашылық тапсырмаларды топпен орындайды.
-Күз мезгілі туралы түсінігі тереңдейді.Ұқыпты, әдемі жұмыс жасауды үйренеді.

Имангалиева Айнаш Аккалиевна
Әдіскер
ЖШС "Немере" бөбекжай балабақшасы
Алматы облысы, Еңбекшіқазақ ауданы

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК ҚЫЗМЕТІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

Аннотация.
Мақалада мектепке дейінгі ұйымдардағы әдістемелік қызметтің мазмұны, құрылымы және оны ұйымдастырудың тиімді жолдары қарастырылады. Әдістемелік қызметтің педагогтердің кәсіби дамуына, оқу-тәрбие процесінің сапасына және инновациялық тәжірибелерді енгізуге ықпалы талданады. Сонымен қатар, әдістемелік жұмысты жетілдірудің заманауи бағыттары ұсынылады.

Түйін сөздер: әдістемелік қызмет, мектепке дейінгі ұйым, педагогтердің кәсіби дамуы, инновациялық тәжірибе, әдістемелік кабинет.

Кіріспе

Бүгінгі таңда білім беру жүйесін жаңғырту жағдайында мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту саласында әдістемелік қызметті тиімді ұйымдастыру ерекше маңызға ие. Себебі мектепке дейінгі ұйымдардағы әдістемелік жұмыс – педагогтердің кәсіби шеберлігін арттыруға, оқу-тәрбие процесінің сапасын көтеруге және инновациялық технологияларды енгізуге бағытталған жүйелі іс-әрекет болып табылады.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы мен «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік стандарты» құжаттарында педагогтердің кәсіби құзыреттілігін үздіксіз жетілдіру қажеттілігі атап көрсетілген. Осы тұрғыдан алғанда, әдістемелік қызмет білім беру сапасының маңызды құрамдас бөлігі ретінде қарастырылады.

Негізгі бөлім

1. Әдістемелік қызметтің мәні мен мақсаты

Әдістемелік қызмет – педагогтердің кәсіби дамуын, педагогикалық шеберлігін арттыруға, инновациялық тәжірибені жинақтап, таратуды қамтамасыз ететін педагогикалық жүйенің негізгі буыны.

Мақсаты:

- педагогтердің кәсіби құзыреттілігін арттыру;
- оқу-тәрбие процесін әдістемелік тұрғыдан қамтамасыз ету;
- озық педагогикалық тәжірибені зерттеу, енгізу және тарату;
- педагогикалық ұжымның бірлескен шығармашылық әрекетін дамыту.

Міндеттері:

- тәрбие мен оқытудың сапасын арттыру;
- педагогтерді жаңа бағдарламалар мен технологиялармен таныстыру;
- әдістемелік құралдар мен ұсынымдар әзірлеу;
- ішкі бақылау мен өзара тәжірибе алмасуды ұйымдастыру.

2. Әдістемелік қызметті ұйымдастыру құрылымы

Мектепке дейінгі ұйымдарда әдістемелік қызметті ұйымдастыру жұмысы көбінесе әдіскер немесе әдістемелік кеңес жетекшілігімен жүзеге асырылады.

Құрылымына мыналар кіреді:

- **Әдістемелік кеңес** – педагогикалық ұжымның кәсіби дамуына бағыт береді;
- **Шығармашылық және проблемалық топтар** – жаңа әдістер мен технологияларды тәжірибеге енгізеді;

• **Педагогикалық кеңестер мен семинарлар** – тәжірибе алмасу мен кәсіби талдау алаңы;

• **Әдістемелік кабинет** – нормативтік және әдістемелік материалдар қоры;

• **Тәлімгерлік институты** – жас мамандарға әдістемелік көмек көрсетудің тиімді формасы.

3. Инновациялық бағыттағы әдістемелік жұмыстың мазмұны

Қазіргі заман талабына сай әдістемелік қызметтің мазмұны педагогикалық инновациялармен тығыз байланысты болуы тиіс. Бұл бағытта:

• **интерактивті әдістер мен технологияларды** (жобалау, тренинг, кейс-талдау, шеберлік сағаттары);

• **цифрлық білім беру ресурстарын** (интерактивті сабақ үлгілері, онлайн семинарлар, вебинарлар);

• **акмеологиялық тәсілдер мен коучинг технологияларын** енгізу тиімді нәтижелер береді.

Әдістемелік қызметтің инновациялық бағыты педагогтің кәсіби рефлексиясын дамытуға, өз қызметін талдауға және үздіксіз жетілдіруге ықпал етеді.

4. Әдістемелік қызметтің тиімділігін бағалау

Әдістемелік жұмыстың сапасы келесі көрсеткіштер арқылы анықталады:

• педагогтердің кәсіби біліктілігінің өсуі;

• оқу-тәрбие процесінің нәтижелілігі;

• балалардың даму динамикасы;

• ата-аналар мен қоғам тарапынан оң кері байланыс;

• жаңа педагогикалық технологиялардың енгізілу деңгейі.

Тиімді әдістемелік қызмет – бұл педагогтердің белсенді қатысуына, тәжірибе алмасуға және өзара қолдауға негізделген шығармашылық орта.

Қорытынды

Қорыта айтқанда, мектепке дейінгі ұйымдардың әдістемелік қызметі – педагогикалық процестің ажырамас бөлігі және білім сапасын арттырудың басты шарты. Ол педагогтің кәсіби дамуын қамтамасыз етумен қатар, балалардың жан-жақты тәрбиеленуіне және оқыту сапасының жоғарылауына мүмкіндік береді.

Бүгінгі таңда әдістемелік жұмысты ұйымдастыруда инновациялық тәсілдерді қолдану, цифрлық орта мен заманауи коммуникациялық құралдарды пайдалану, педагогтердің шығармашылық белсенділігін арттыру – білім беру сапасын жетілдірудің негізгі кепілі болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. – Астана, 2023.

2. ҚР БҒМ. *Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік стандарты.* – Астана, 2023.

3. Әбенова К. *Әдістемелік қызметті ұйымдастырудың ғылыми негіздері.* – Алматы: «Білім», 2019.

4. Қалиева Г. *Мектепке дейінгі ұйымдарда әдістемелік жұмысты жетілдіру жолдары.* – Педагогика журналы, №2, 2022.

5. Сластёнин В. А. *Педагогика профессионального образования.* – Москва: Академия, 2018.

Надырбаева Ирада Сериковна
Бала бақшаның меңгерушісі
ЖШС "Немере" бөбекжай балабақшасы
Алматы облысы, Еңбекшіқазақ ауданы

БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫН ДАМЫТУ – ЗАМАН ТАЛАБЫ

Аннотация:
Бұл мақалада мектепке дейінгі ұйымдардағы балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту мәселесі қарастырылады. Балалардың шығармашылығын қалыптастырудың маңызы, тәрбиешінің рөлі және тиімді әдіс-тәсілдер сипатталады. Автор мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту процесінде шығармашылықты дамыту бағытында жүргізіліп жатқан жұмыстар тәжірибесінен мысалдар келтіреді.

Түйінді сөздер: шығармашылық, балабақша, тәрбие, қабілет, тұлға, ойын, инновациялық әдіс, көркемдік даму.

Кіріспе

Қазіргі таңда қоғамның қарқынды дамуы, ғылым мен техниканың ілгерілеуі білім беру саласына жаңа міндеттер жүктеп отыр. Сол міндеттердің бірі – шығармашыл, еркін ойлайтын, өзіндік көзқарасы бар тұлғаны қалыптастыру.

Шығармашылық – адамның ішкі мүмкіндігін, ой-өрісін, қиялын, танымдық белсенділігін айқындайтын қасиет. Бұл қасиеттің негізі ерте жастан, яғни мектепке дейінгі кезеңде қаланады.

Мектепке дейінгі ұйым – баланың алғашқы әлеуметтік ортасы, тұлғалық дамуының бастауы. Сондықтан балабақшадағы тәрбиелеу мен оқыту үдерісі тек білім берумен шектелмей, әр баланың жеке қабілеті мен шығармашылық әлеуетін ашуға бағытталуы тиіс.

Негізгі бөлім

1. Балалардың шығармашылығын дамытудың мәні

Шығармашылық – бұл тек сурет салу немесе ән айту емес, ол баланың өмірге өзіндік көзқарасын білдіру қабілеті. Мектепке дейінгі жастағы бала үшін шығармашылық – әлемді танып-білудің, өзін танытудың және өз сезімін жеткізудің тәсілі. Баланың шығармашылық белсенділігі оның эмоциялық көңіл-күйімен, ойын әрекетімен, тілдік қарым-қатынасымен тығыз байланысты.

2. Тәрбиешінің рөлі мен міндеті

Балалардың шығармашылығын дамытуда тәрбиешінің орны ерекше. Тәрбиеші әр баланың жеке дара ерекшелігін, қабілет деңгейін ескере отырып, дамытушы орта құруы қажет. Ол үшін педагог келесі қағидаларды басшылыққа алады:

- Баланың қызығушылығын ояту және оны қолдау;
- Өз ойын еркін жеткізуге мүмкіндік беру;
- Ізденуге, қиялдауға, шешім қабылдауға жағдай жасау;
- Әрбір жетістікке қуана білу, мотивация қалыптастыру.

Мектепке дейінгі ұйымдарда тәрбиешілер шығармашылық әрекетті дамытудың түрлі әдістерін қолданады: ойын технологиясы, жобалық әдіс, көркем-эстетикалық бағыттағы жұмыстар, ақпараттық технология элементтері және т.б.

3. Шығармашылықты дамыту әдістері

Біздің балабақшада балалардың шығармашылық әлеуетін арттыру мақсатында мынадай жұмыстар жүйелі жүргізіледі:

- **Бейнелеу және қолөнер іс-әрекеті:** сурет салу, жапсыру, мүсіндеу, табиғи материалдармен жұмыс жасау арқылы эстетикалық талғамы дамиды;

• **Музыка және би сабағы:** ырғақ сезімі, есту қабілеті, эмоционалдық әсер алу мәдениеті қалыптасады;

• **Театрландырылған ойындар:** баланың қиялы, тіл байлығы, сахнада өзін ұстау мәдениеті жетіледі;

• **Зерттеу және жобалық жұмыстар:** баланың танымдық қызығушылығын, ойлау қабілетін дамытуға мүмкіндік береді;

• **Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар:** мультимедиалық ертегілер құрастыру, сандық сурет салу бағдарламаларын пайдалану шығармашылықтың жаңа түрлерін ашады.

Сонымен қатар тәрбиешілер ұлттық мәдениетті, дәстүрді шығармашылық жұмыс арқылы баланың бойына сіңіреді. Мысалы, қазақтың ою-өрнектерін жапсыру, ұлттық ертегілер желісі бойынша сахналық қойылымдар жасау арқылы балалар халқымыздың өнерін құрметтеуге үйренеді.

4. Шығармашылықты дамытудағы ойынның маңызы

Ойын – мектепке дейінгі баланың негізгі іс-әрекеті. Шығармашылық ойын барысында бала өз ойынан жаңа жағдайлар туғызады, қиялдап, өмір тәжірибесін бейнелейді. Сюжеттік-рөлдік және драмалық ойындар баланың эмоционалдық әлемін байытып, өз бетімен ойлау мен шешім қабылдауға баулиды.

Қорытынды

Қорыта айтқанда, шығармашылықты дамыту – баланың тұлғалық, рухани және интеллектуалдық өсуінің негізгі тетігі.

Мектепке дейінгі ұйымдағы әрбір педагогтың кәсіби шеберлігі мен әдістемелік ізденісі бала бойындағы шығармашылық ұшқынның тұтануына әсер етеді.

Шығармашылығы дамыған бала – еркін ойлайтын, өзіндік пікірін қорғай білетін, жаңа жағдайларға тез бейімделетін тұлға.

Сондықтан балабақшадағы тәрбиелеу мен оқыту үдерісі әр баланың шығармашылық әлеуетін дамытуға бағытталуы – бүгінгі заман талабы.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы.
2. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты», 2022 ж.
3. Әбенова С. «Балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту жолдары» // Мектепке дейінгі тәрбие журналы, 2023.
4. Айтбаева Г. «Шығармашылық тұлға қалыптастырудың педагогикалық шарттары». – Алматы, 2020.

Сейднурова Шынар Амирхановна
Тәрбиеші
ЖШС "Немере" бөбекжай балабақшасы
Алматы облысы, Еңбекшіқазақ ауданы

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ТӘРБИЕ – БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНІҢ АЛҒАШҚЫ САТЫСЫ

Аннотация

Мақалада мектепке дейінгі тәрбиенің білім беру жүйесіндегі орны мен маңызы қарастырылады. Мектепке дейінгі ұйымның баланың тұлғалық қалыптасуындағы рөлі, педагогтың кәсіби шеберлігінің ықпалы және тәрбиелеу мен оқытудың заманауи бағыттары талданады. Автор қазіргі білім беру үрдісіндегі жаңашылдықтар мен мектепке дейінгі кезеңнің сабақтастық маңызын ашады.

Түйінді сөздер: мектепке дейінгі тәрбие, білім беру жүйесі, тұлға, даму, педагог, инновациялық технологиялар, құндылық.

Кіріспе

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту – білім беру жүйесінің іргетасы.

Бала өміріндегі алғашқы білім мен тәрбие қадамы дәл осы кезеңде қаланады. Сондықтан мектепке дейінгі ұйымдардың жұмысы тек балаларды қарапайым дағдыларға үйретумен шектелмей, олардың жеке тұлға ретінде қалыптасуына бағытталуы қажет.

Қазіргі таңда Қазақстан Республикасының білім беру саясаты мектепке дейінгі тәрбиені жаңғыртуға, оның сапасын арттыруға ерекше көңіл бөлуде. Бұл туралы «Білім туралы» Заңда, сондай-ақ мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік стандарттарында нақты көрсетілген.

Мектепке дейінгі кезең – баланың танымдық, эмоциялық, әлеуметтік және шығармашылық қабілеттері дамитын шешуші саты.

Негізгі бөлім

1. Мектепке дейінгі тәрбиенің маңызы

Мектепке дейінгі ұйым – баланың өмірге бейімделуінің алғашқы баспалдағы. Мұнда бала қарым-қатынас жасауды, қоршаған ортамен өзара әрекеттесуді, ұжымда өзін ұстауды үйренеді.

Мектепке дейінгі тәрбие жүйесі баланың жан-жақты дамуын қамтамасыз етеді:

- **Интеллектуалдық даму** – ойлау, есте сақтау, қиял, сөйлеу қабілеттерін жетілдіру;
- **Эмоциялық даму** – өз сезімін түсіну және басқаларды сезіне білу;
- **Әлеуметтік даму** – топта қарым-қатынас жасау мәдениеті, достық, сыйластық қасиеттерін қалыптастыру;
- **Шығармашылық даму** – қиял мен эстетикалық талғамды жетілдіру.

Мектепке дейінгі тәрбие – баланың болашақтағы табысты оқу іс-әрекетіне, өмірлік ұстанымына тікелей әсер ететін маңызды саты.

2. Педагогтың рөлі мен кәсіби шеберлігі

Мектепке дейінгі ұйымдағы тәрбиеші – баланың алғашқы ұстазы, оның рухани дамуы мен мінез-құлқының қалыптасуына жетекші тұлға.

Тәрбиешінің кәсіби шеберлігі тек білім мен білікке емес, сонымен қатар баланы түсіне білуге, оның жеке ерекшеліктерін ескеруге, мейірім мен қамқорлық таныта білуге негізделеді.

Қазіргі заманғы тәрбиеші:

- балалармен серіктестік қарым-қатынас орната алатын,
- инновациялық әдіс-тәсілдерді меңгерген,
- кәсіби мәдениеті жоғары,

• үздіксіз өзін-өзі дамытып отыратын маман болуы тиіс.

Тәрбиешінің негізгі міндеті – дамытушы білім беру ортасын қалыптастыру, бала бойындағы табиғи қабілеттердің ашылуына жағдай жасау.

3. Мектепке дейінгі білім берудегі заманауи бағыттар

Бүгінгі таңда мектепке дейінгі білім беру саласында жаңа технологиялар мен әдістемелер кеңінен қолданылуда.

Олардың ішінде:

• **Ойын арқылы оқыту технологиясы;**
• **Жобалық әдіс;**
• **Интерактивті оқыту;**
• **STEM және STEAM элементтері;**
• **Монтессори педагогикасы;**
• **Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар.**

Бұл әдістердің барлығы баланың белсенді қатысуына, шығармашылық ойлауына және тәжірибелік дағдыларын дамытуға бағытталған.

Сонымен қатар ұлттық тәрбиенің элементтерін, халық ауыз әдебиетін, салт-дәстүрлерді сабақ мазмұнына кіріктіру – тұлғаны рухани тұрғыдан қалыптастырудың тиімді жолы.

4. Мектепке дейінгі және бастауыш білім арасындағы сабақтастық

Мектепке дейінгі тәрбие мен бастауыш мектеп арасындағы сабақтастық – білім сапасын арттырудың маңызды шарты.

Бұл сабақтастық баланың жаңа оқу кезеңіне бейімделуін жеңілдетеді. Бастауыш мектеп мұғалімі мен тәрбиешінің бірлескен жұмысы – оқу мен тәрбиенің үздіксіздігін қамтамасыз етеді.

Сондықтан екі саты арасындағы өзара байланыс баланың тұлғалық дамуын жүйелі бағытта қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Қорытынды

Мектепке дейінгі тәрбие – баланың болашағының негізін қалайтын, білім беру жүйесінің алғашқы әрі ең маңызды сатысы.

Осы кезеңде қалыптасқан адамгершілік, танымдық және шығармашылық қабілеттер өмір бойы сақталады.

Тәрбиеші мен ата-ананың бірлескен еңбегі арқылы бала өзіне сенімді, белсенді, білімге құштар тұлға болып қалыптасады.

Бүгінгі педагогтың басты міндеті – баланың жан дүниесіне үңіліп, оның бойындағы мүмкіндіктерді ашу.

Мектепке дейінгі тәрбие сапасын арттыру – қоғамның, ұлттың болашағына салынған инвестиция.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы.
2. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты», ҚР БҒМ, 2022 ж.
3. Әбенова С. «Мектепке дейінгі тәрбие жүйесіндегі инновациялық бағыттар». – Алматы, 2021.
4. Выготский Л.С. «Психология развития ребенка». – М., 2018.
5. Айтбаева Г. «Тұлғалық дамудың педагогикалық негіздері». – Астана, 2020.

Абибова Малика Нурлановна
Тәрбиеші
ЖШС "Немере" бөбекжай балабақшасы
Алматы облысы, Еңбекшіқазақ ауданы

ҚЫЗЫҚТЫ ОЙЫНДАР ӘЛЕМІ

Аннотация. Мақалада мектепке дейінгі ұйымдарда және бастауыш білім беру жүйесінде ойын әрекетінің балалардың жан-жақты дамуына тигізетін ықпалы қарастырылған. Автор қызықты ойындардың баланың танымдық белсенділігін арттырудағы, шығармашылық қабілетін дамытудағы және тұлғалық қасиеттерін қалыптастырудағы маңызын ғылыми және тәжірибелік тұрғыдан талдайды.

Түйін сөздер: ойын, балалық шақ, танымдық белсенділік, шығармашылық, тәрбие, әдістемелік жұмыс.

Кіріспе

Ойын – бала өмірінің ажырамас бөлігі, оның дамуының табиғи және басты формасы. «Ойын – баланың рухани байлығының бастауы» деген тұжырымды педагогика мен психология ғылымы да дәлелдейді. Бала ойында өзін еркін сезінеді, өз мүмкіндігін байқап, жаңа білім мен дағдыларды меңгереді.

Қазіргі білім беру жүйесінде ойын технологиялары тәрбие мен оқытудың тиімді әдісі ретінде кеңінен қолданылып келеді. «Қызықты ойындар әлемі» – бұл балалардың қиялына қанат бітіріп, ойлауын, сөйлеуін, есте сақтау қабілетін дамытатын шығармашылық кеңістік.

Негізгі бөлім

1. Ойынның бала дамуындағы рөлі

Ойын – баланың қоршаған ортамен танысуының, тәжірибе жинақтауының және әлеуметтік бейімделуінің негізгі құралы. Балалар ойын арқылы:

- әлемді таниды, заттардың қасиеттері мен байланысын зерттейді;
- өз сезімдері мен ойларын білдіруді үйренеді;
- топтық қарым-қатынасқа түсіп, бір-бірін тыңдауға, сыйлауға машықтанады;
- ерік-жігерін, зейінін, есте сақтауын дамытады.

Л. С. Выготскийдің пікірінше, ойын – баланың дамуының ең жоғары сатысы, өйткені онда бала өзінің шынайы өмірінен жоғарырақ деңгейде әрекет етеді.

2. Қызықты ойындардың түрлері мен педагогикалық мәні

Мектепке дейінгі және бастауыш жастағы балалар үшін ойынның түрін дұрыс таңдау аса маңызды. Қызықты ойындар арқылы тәрбиеші немесе мұғалім оқу процесін жеңіл әрі тартымды етеді.

Қызықты ойындардың негізгі түрлері:

- **Дидактикалық ойындар:** білімді бекіту мен жаңа ұғымдарды меңгертуге бағытталады («Сиқырлы сурет», «Түсті тап», «Не өзгерді?»).
- **Сюжеттік-рөлдік ойындар:** балаларды әлеуметтік өмірмен таныстырады, қарым-қатынас мәдениетін дамытады («Дүкен», «Дәрігер мен науқас», «Қонақ күту»).
- **Қимылды ойындар:** дене қозғалысын жетілдіреді, топтық ұйымшылдықты қалыптастырады («Аңшылар мен қояндар», «Кім жылдам?», «Арқан тартыс»).
- **Шығармашылық және қиялға негізделген ойындар:** баланың ойлау, қиялдау және сөйлеу қабілеттерін дамытады («Сиқырлы ертегі құрастыру», «Армандар әлемі»).

Осындай ойындар балалардың зейінін шоғырландырып, ойлау белсенділігін арттырады және оқу процесін қызықты әрі өмірмен байланысты етеді.

3. Ойын арқылы оқыту мен тәрбиелеудің тиімді шарттары

Ойын әрекетінің нәтижелі болуы педагогтің шеберлігіне тікелей байланысты. Тиімді ұйымдастыру үшін:

• баланың жас ерекшелігі мен қызығушылығын ескеру;
• ойын мақсатын нақты белгілеу;
• балалардың еркіндігі мен белсенділігін қамтамасыз ету;
• ойын барысында ынтымақтастық, өзара көмек пен әділдік атмосферасын қалыптастыру қажет.

Тәрбиеші немесе мұғалім ойынның қатысушысы ғана емес, оның бағыттаушысы, эмоциялық серігі болуы тиіс. Бұл жағдайда балалар өздерін еркін ұстап, жаңа білімді табиғи жолмен меңгереді.

Қорытынды

Қорыта айтқанда, «Қызықты ойындар әлемі» – баланың табиғи дамуына жол ашатын, шығармашылық әлеуетін арттыратын, өмірге деген қызығушылығын қалыптастыратын тәрбие мен оқыту ортасы.

Ойын арқылы бала тек қана білім алып қоймай, өз ойын жеткізуге, шешім қабылдауға, қиындықты жеңуге үйренеді.

Сондықтан әр педагог пен тәрбиеші ойынның тәрбиелік және дамытушылық мүмкіндігін терең түсініп, оны жүйелі түрде оқу-тәрбие процесіне енгізуі қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. – Астана, 2023.
2. Выготский Л. С. *Ойын және оның бала дамуындағы рөлі.* – Мәскеу, 1997.
3. Ушинский К. Д. *Адам тәрбиесінің негіздері.* – Санкт-Петербург, 1988.
4. Қалиев С., Жарықбаев Қ. *Қазақ тәлім-тәрбиесі.* – Алматы: «Білім», 2004.
5. Әбдіғапбарова Ұ. *Мектепке дейінгі балалармен ойын арқылы оқыту әдістемесі.* – Алматы, 2022.

Дюсебай Айнур Амиржановна
Тәрбиеші
ЖШС "Немере" бөбекжай балабақшасы
Алматы облысы, Еңбекшіқазақ ауданы

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА СҮЙЕНЕ ОТЫРЫП, БАЛАҒА ТӘРБИЕ БЕРУ

Аннотация.

Мақалада ұлттық құндылықтар негізінде бала тәрбиелеудің маңызы мен қазіргі білім беру жүйесіндегі рөлі қарастырылады. Автор қазақ халқының дәстүрлі тәлім-тәрбиесін мектепке дейінгі және мектеп жасындағы балалардың рухани-адамгершілік дамуымен байланыстыра отырып, ұлттық құндылықтардың тұлға қалыптастырудағы ықпалын ғылыми тұрғыда талдайды.

Түйін сөздер: ұлттық құндылық, тәрбие, рухани-адамгершілік даму, мәдениет, дәстүр, отбасылық тәрбие.

Кіріспе

Қоғам дамуының жаңа кезеңінде жас ұрпақ тәрбиесіне ерекше назар аударылуда. Бүгінгі таңда білім беру мен тәрбиенің басты мақсаты – ұлттық сана-сезімі оянған, рухани бай, мәдени құндылықтарды құрметтейтін тұлға қалыптастыру. Бұл бағытта ұлттық құндылықтарға сүйене отырып тәрбие беру – педагогикалық жүйенің негізгі тіректерінің бірі.

Ұлттық тәрбие – халықтың ғасырлар бойы жинақтаған өмір тәжірибесінің, салт-дәстүрі мен рухани мұрасының жемісі. Халықтың тұрмыс-тіршілігі мен дүниетанымынан туындаған бұл құндылықтар жас ұрпақтың ұлттық болмысын қалыптастырып, қоғамдағы орнын табуға көмектеседі.

Негізгі бөлім

1. Ұлттық құндылық және оның тәрбиелік мәні

Ұлттық құндылықтар – ұлттың рухани байлығының, мәдени дамуының және өзіндік ерекшелігінің көрінісі. Қазақ халқының ұлттық құндылықтарына мыналар жатады: тіл, дін, дәстүр, әдет-ғұрып, өнер, отбасы бірлігі, үлкенге құрмет, кішіге ізет, еңбексүйгіштік пен адамгершілік қасиеттер.

Бұл құндылықтар баланың бойында өмірге, қоғамға, отбасына, табиғатқа деген жауапкершілікті сезінуге тәрбиелейді. Педагогика ғылымында ұлттық тәрбиенің мазмұны баланың тұлғалық дамуына, рухани әлемінің қалыптасуына және адамгершілік ұстанымдарын бекітуге бағытталады.

2. Бала тәрбиесіндегі ұлттық құндылықтардың қолданылу бағыттары

Мектепке дейінгі және жалпы білім беру ұйымдарында ұлттық құндылықтарға негізделген тәрбиелік жұмыстар келесі бағыттарда жүргізіледі:

- **Рухани-адамгершілік тәрбие:** үлкенге құрмет, ата-анаға ізет, достық пен мейірімділік сезімдерін қалыптастыру;
- **Отбасылық құндылықтар арқылы тәрбие:** ата-ана мен бала арасындағы сүйіспеншілік пен жауапкершілікке баулу;
- **Этномәдени тәрбие:** ұлттық ойындар, халық ауыз әдебиеті үлгілері, салт-дәстүрлер мен мерекелер арқылы ұлттық сана қалыптастыру;
- **Туған жерге сүйіспеншілік:** туған өлкенің тарихын, мәдениетін таныту арқылы патриоттық сезімді арттыру;
- **Еңбек тәрбиесі:** қолөнер, тұрмыстық істер, еңбекке баулу арқылы еңбексүйгіштік пен табандылық қасиеттерін дамыту.

Ұлттық мазмұндағы іс-шаралар (мысалы, «Ата салтым – асыл қазынам», «Тәрбие бастауы – отбасында», «Наурыз – бірлік пен ізгілік мерекесі») балалардың ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын арттырып, рухани құндылықтарға құрметпен қарауға үйретеді.

3. Педагогтің рөлі мен кәсіби міндеті

Ұлттық тәрбие берудегі басты тұлға – педагог. Тәрбиеші баланың ұлттық сана-сезімін оятуда, мәдени және моральдық құндылықтарды бойына сіңіруде жетекші рөл атқарады.

Педагогтың міндеттері:

- ұлттық мазмұндағы бағдарламалық материалдар мен ойындарды жүйелі қолдану;
- халық педагогикасының элементтерін оқу-тәрбие процесіне енгізу;
- ата-анамен тығыз байланыс орнатып, отбасылық тәрбиенің ұлттық бағыттылығын қолдау;
- тәрбиелік іс-шараларды ұйымдастыруда ұлттық символика мен халықтық дәстүрлерді пайдалану.

Педагог ұлттық құндылықтарды тек ақпарат ретінде емес, баланың іс-әрекетіне айналдыратын рухани бағдар ретінде қарастыруы тиіс.

Қорыта айтқанда, ұлттық құндылықтарға сүйене отырып бала тәрбиелеу – ұлт болашағын қалыптастырудың негізі. Бұл бағыттағы тәрбиенің басты мақсаты – рухани бай, отансүйгіш, мәдениетті және адамгершілігі жоғары тұлға тәрбиелеу.

Ұлттық тәрбиенің өзегі – халқымыздың салт-дәстүрі мен рухани мұрасы. Сондықтан әрбір педагог баланың бойына ұлттық сана мен адамдық қасиеттерді сіңіруде халық педагогикасының озық үлгілерін жүйелі пайдаланып, тәрбиелік жұмысты өмірмен, дәстүрмен және мәдени ортамен тығыз байланыстыра жүргізуі қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Назарбаев Н.Ә. *Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру.* – Астана, 2017.
2. Қалиев С., Жарықбаев Қ. *Қазақ тәлім-тәрбиесі.* – Алматы: «Білім», 2004.
3. Уәлиханов Ш. *Таңдамалы шығармалар.* – Алматы: «Ғылым», 2019.
4. Әбдіғапбарова Ұ. *Ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеудің ғылыми негіздері.* – Алматы: «Өрлеу», 2022.

Діністанова Гафура Қанатпайқызы
Тәрбиеші
ЖШС "Немере" бөбекжай балабақшасы
Алматы облысы, Еңбекшіқазақ ауданы

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ОЙЫН АРҚЫЛЫ ТАНЫМДЫҚ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН ДАМЫТУ

Аннотация.
Мақалада мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық қызығушылығын дамытуда ойын әрекетінің рөлі қарастырылған. Ойын – баланың қоршаған ортаны тану құралы әрі тұлғалық дамуының негізгі факторы екендігі ғылыми тұрғыда дәлелденеді. Зерттеу барысында ойын түрлерін тиімді қолдану жолдары мен педагогтің кәсіби шеберлігінің маңызы айқындалады.

Түйін сөздер: мектепке дейінгі тәрбие, ойын әрекеті, танымдық қызығушылық, бала дамуы, педагогикалық процесс.

Кіріспе

Мектепке дейінгі тәрбие – білім беру жүйесінің алғашқы әрі маңызды сатысы. Бұл кезеңде баланың тұлғалық және танымдық дамуының негізі қаланады. Ойын – баланың табиғи қажеттілігі, қоршаған дүниені танып-білу мен тәжірибе жинақтаудың басты құралы. Педагогика классиктері – К. Д. Ушинский, Л. С. Выготский, А. Н. Леонтьев, С. Торайғыров еңбектерінде ойынның тәрбиелік және дамытушылық маңызы ерекше аталып өтеді. Баланың ақыл-ой, қиял, сөйлеу, зейін, есте сақтау сияқты психикалық процестері ойын арқылы белсенді дамиды.

Сондықтан мектеп жасына дейінгі ұйымдарда баланың танымдық қызығушылығын қалыптастыруда ойын әрекеті басты педагогикалық құрал ретінде қарастырылуы тиіс.

Негізгі бөлім

1. Танымдық қызығушылықтың мәні мен қалыптасу ерекшеліктері

Танымдық қызығушылық – баланың жаңа білім алуға, зерттеуге, бақылауға және тануға деген табиғи ұмтылысы. Мектепке дейінгі жаста бұл қызығушылық ойын барысында пайда болып, іс-әрекет арқылы дамиды.

Баланың танымдық қызығушылығын дамытудың негізгі алғышарттары:

- белсенді іс-әрекетке тарту;
- зерттеушілік және ізденушілік тапсырмалар ұсыну;
- педагог тарапынан қолдау мен мадақтау;
- қызықты ойын сюжеттері арқылы білім мазмұнын жеткізу.

2. Ойын әрекетінің танымдық дамудағы рөлі

Ойын – баланың дамуы мен тәрбиесінің табиғи формасы. Ол арқылы бала өз тәжірибесін кеңейтіп, қоршаған орта туралы түсінігін қалыптастырады. Танымдық бағыттағы ойындар баланың ойлау қабілетін, байқағыштығын, логикалық пайымдауын жетілдіреді.

Ойын түрлері және олардың ықпалы:

- **Дидактикалық ойындар** – білімді бекіту мен жаңа ұғымдарды меңгертуге бағытталады (мысалы, «Түстерді тап», «Пішіндер әлемі», «Сандар еліне саяхат»);
- **Сюжеттік-рөлдік ойындар** – әлеуметтік тәжірибені меңгеруге көмектеседі («Дәрігер», «Дүкен», «Мектеп»);
- **Құрылыс және шығармашылық ойындар** – ойлау мен қиялды дамытады;
- **Қозғалмалы ойындар** – ерік-жігерді, зейінді, дене қимылдарын жетілдіреді.

Педагог ойын процесін мақсатты түрде ұйымдастыру арқылы әр баланың жеке қабілетін, қызығушылығын және шығармашылық белсенділігін аша алады.

3. Педагогтің рөлі мен кәсіби шеберлігі

Мектепке дейінгі ұйым педагогі – ойын әрекетінің ұйымдастырушысы әрі бағыттаушысы. Тәрбиеші баланың жеке ерекшеліктерін ескеріп, әр ойынның танымдық мазмұнын нақты мақсатқа бағындыруы қажет.

Тиімді педагогикалық шарттар мыналар:

- балалардың жас ерекшеліктеріне сай ойын түрлерін таңдау;
- ойын барысында баланың белсенділігін арттыру;
- ойын нәтижесін талдау және мадақтау;
- ата-аналармен бірлесе отырып, үй жағдайында да танымдық ойындарды қолдануға бағыт беру.

Қорытынды

Қорытындылай келе, мектеп жасына дейінгі кезең – баланың танымдық дамуының ең қарқынды кезеңі. Бұл жаста ойын әрекеті арқылы бала қоршаған ортамен танысып, өз ойын еркін жеткізуді, салыстыру мен талдауды үйренеді.

Ойын – тек көңіл көтеру құралы емес, ол – баланың ақыл-ойын, тілін, логикалық ойлауын, елестетуін дамытатын тәрбиелік құрал.

Сондықтан педагогтер ойын технологиясын шығармашылықпен пайдаланып, әр баланың қызығушылығын дамытатын, өздігінен ізденуге жетелейтін жағдай жасауы қажет. Бұл – болашақ зияткер тұлғаның қалыптасуына негіз болады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту туралы» мемлекеттік стандарты. – Астана, 2023.
2. Выготский Л. С. *Воображение и творчество в детском возрасте.* – Москва, 1997.
3. Ушинский К. Д. *Человек как предмет воспитания.* – Санкт-Петербург, 1988.
4. Қалиев С., Жарықбаев Қ. *Қазақ тәлім-тәрбиесі.* – Алматы: «Білім», 2004.
5. Ересек топ тәрбиешісіне арналған әдістемелік нұсқаулық. – Астана: «Оқу әлемі», 2022.

Сабекова Камшат Бостанбековна
Тәрбиеші
Түркістан облысының білім басқармасының «№2 арнайы мектеп-интернаты» КММ

ҰСТАЗ-МЕКТЕПТІҢ ЖҮРЕГІ

Мақсаты: Бүкіл адамзат баласы бас иер асыл тұлға ұстаздардың ерен еңбегін, мол қадірін, тарихтағы баға жетпес орнын паш ету. Жас ұрпақты ұстазды құрметтеуге адамгершілікке, сыйлап түсіне білуіне үйрету ұстаз мамандығынның қыры мен сырын түсіндіру; ұстаз оқушы арасындағы байланысты оқушыға рухани тәрбие беру.
Сабақ түрі: Әдеби-музыкалық бағдарлама
Әдіс-тәсіл: өлеңдер оқу,ән,би
Көрнекілігі: слайдтар,шарлар,гүлдер**.**

Барысы:
Тәрбие сағатын ашып,ұстаздарды төл мерекесімен құттықтау.
Ұстаздарға арнау
Ұстаздар құрметіне оқушылар өз өнерлерін көрсетеді.
Жүргізуші: Ұстаз.

Қайырлы күн құрметті қонақтар,ұстаздар,оқушылар. Бүгінгі ұстаздар мерекесіне арналған «Ұстаз-мектептің жүрегі» атты тәрбие сағатымызды бастауға рұқсат етіңіздер.
Ұстаздың өте жауапты мамандық екені баршамызға белгілі, Ол мектептің де қоғамның да, ғылымның да, білімнің де, ұлттың да,адамгершіліктің де, жақсы мінезбен ақындықтың да нағыз жанды өкілі.
Ұстаз ұлағатты есім. Күн сәулесі өмірге қандай жарық берсе ұстаз есімі де шәкірттерге күнде жарық береді.

Ақырын жүріп анық бас,
Еңбегің кетпес далаға.
Ұстаздық еткен жалықпас,
Үйретуден балаға.

- деп Абай атамыз айтқандай шәкірттерінің өзінен озғанын қалаған ұстаздар қауымы.
Хормен – Мерекелеріңіз құтты болсын.
Жүргізуші:
-Балалар сендер білесіңдерме,қазақтың тұңғыш ұстазы кім?
-Баян. Әрине ЫбырайАлтынсарин Қазақтың ұлы ағартушысы, педогок, ғалым-жазушы.
Тұңғыш қайраткер жас ұрпақ тәрбиелеуде жаңа ғылымның іргетасын қалады. Өзі бас болып бірнеше жерде кездескен кедергі қарсылыққа қарамастан 1864ж мектеп ашты.
-Жарайсың, Баян олай болса, Ы Алтынсариннның өсиет сөзін тыңдайық.
Жасанды интеллект:(слайд)
Ал балалар Ы Алтынсариннің өсиетінде не жайлы айтылған?
-Баян білім, ғылым, салауат жайлы айтылған Ы Алтынсариннің қандай өлеңін білеміз?
-Кел, балалар оқылық.
Ендеше, қымбатты ұстаздар ,шікірттеріміздің өздеріңізге арналған өлең-шумақтарына кезек берейік.
1.Айсұлтан
Ұстаз деген жарық күні ғаламның,
Ұстаз деген-анасы ол адамның.
Бүкіл әлем мойындаған еңбегің,
Сен де одан адам болып жаралдың.

2.Ерасыл
Ұстаздарға мың алғыс.

3.Дарын
Ұстаз болу жүректің батырлығы,
Ұстаз болу сезімнің ақындығы.
Ұстаз болу мінездің күн шуағы,
Азбайтұғын адамның алтындығы.

4.Баян
Оқушы алға ұмтыл шегінбеймін,
Сен ұялдың кір болса менің жейдем.
Жақсылыққа бастайтын күлімсіреп,
Көз алдымда қазір тұр сенің бейнең.

5.Айда
Кем көрмеймін сізді асыл анамнан,
Сізге ұқсап құдық бізде сан арман.
Сіздей адам дүниеде көп болсын,
Балалардың бақыты үшін жаралған.

6.Жахангир
Бүгінгі күн құшақтары гүлге толсын,
Дендеріңнің саулығы мықты болсын.
Білімменен суарған шәкірттерін,
Төл мерекең ұстаздар құтты болсын.

7.Асылхан
Мынау менің сезгенім
Ол сыныптың анасы.
Өзінің де өзгенің
Баласы оның баласы.
8.Көркем
Ғылым таппай мақтанба
Орын таппай баптанба.
Құмарланып шаттанба

Жүргізуші: Көркем осы өлеңнің авторы кім білесің бе?Әрине Абай Құнанбаев.Биыл біз ұлы ағартушы, ақын Абай Құнанбаевтың 180жылдығын тойлап жатырмыз.
-Дұрыс айтасың, олай болса А.Құнанбаевтың өлеңін тындайық.
Жасанды интеллект:(Слайд) Мінекей балалар Ұлы ақын Абай атамыз өлеңдерін ұстаздарға арнапты.
Жүргізуші:
Той деп бүгін халқым шашу шашады,
Той деп бүгін әлем сырын ашады.
Ұстаздар күні мейрамына арналған
Бишілер өнерлерін шашады.
Би: «Аяулы мектебім»
Көрініс: «Бала көңілі»
Келесі кезекті ұстаздарға арналған бейне роликке береміз.
«Ұстаз бен шәкірт»пародиясы
Садыр Көркемнің орындауында «Ұстазым»әнін қабыл алыңыздар.
Ұстаздарға гүл ұсынады .
Құрметті ұстаздар осыменен біздің ашық тәрбие сағатымыз аяқталды.
Көңіл бөліп тыңдағандарыңызға рахмет.
Сөз кезегі: Мектеп директоры Қуашбай Д.С беріледі.

Емелбек Айгерим
Тәрбиеші
"Ақмола облысы білім басқармасының Шортанды ауданы бойынша білім бөлімі
Шортанды кентінің №3 жалпы орта білім беретін мектебі" коммуналдық мемлекеттік мекемесі
“Айналайын” шағын орталығы

«ҚАЗАҚТЫҢ ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАРЫ АРҚЫЛЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ СІҢІРУ ЖӘНЕ ҚИМЫЛ-ҚОЗҒАЛЫСТЫ ДАМЫТУ»

Аннотация. Бұл педагогикалық идеяның мақсаты – қазақтың ұлттық ойындары (асық, лəңгі, ақсерек-көксерек) арқылы оқушыларға ұлттық құндылықтарды сіңірумен қатар, олардың қимыл-қозғалыс белсенділігін арттыру. Ұлттық ойындарды сабақ үрдісіне енгізу оқушылардың қызығушылығын оятып, бір жағынан денсаулығын нығайтса, екінші жағынан ұжымдық жұмысқа, әділдікке, ұйымшылдыққа тәрбиелейді. Сонымен қатар, бұл әдіс оқушының ұлттық мәдениетке деген сүйіспеншілігін арттырады.

Аннотация. Цель данной педагогической идеи – через использование казахских национальных игр (асык, лянги, аксерек-коксерек) не только передать учащимся национальные ценности, но и развить их двигательную активность. Включение народных игр в учебный процесс повышает интерес учеников, укрепляет здоровье, воспитывает коллективизм, справедливость и сплоченность. Данный подход способствует формированию у обучающихся любви к национальной культуре.

Annotation. The purpose of this pedagogical idea is to integrate Kazakh traditional games (asyk, lyangi, ak-serek–kok-serek) into the learning process in order to instill national values in students while enhancing their physical activity. Incorporating these games in lessons not only increases students’ interest and strengthens their health but also nurtures teamwork, fairness, and solidarity. Moreover, this approach fosters a deeper appreciation of national culture among learners.

Өзектілігі

Қазіргі заман білім беру жүйесінде оқушылардың тек теориялық білімін ғана емес, сонымен қатар денсаулығын нығайту, ұлттық мәдениетке деген сүйіспеншілігін арттыру маңызды міндеттердің бірі болып отыр. Қазақтың ұлттық ойындары — ата-бабамыздан қалған құнды мұра, олар жас ұрпақтың қозғалыс белсенділігін дамытып қана қоймай, әділдікке, ұйымшылдыққа, батылдыққа тәрбиелейді. Осы тұрғыдан алғанда, ұлттық ойындарды сабақ үрдісіне енгізу – оқушы тұлғасын жан-жақты дамытуға мүмкіндік беретін өзекті бағыт.

Мақсаты: Қазақтың ұлттық ойындары арқылы оқушылардың қимыл-қозғалыс белсенділігін дамыту, ұлттық құндылықтарды сіңіру және тұлғалық қасиеттерін тәрбиелеу.

Міндеттері:

1. Оқушыларды қазақтың ұлттық ойын түрлерімен (асық, ләңгі, ақсерек-көксерек және т.б.) таныстыру.
2. Ұлттық ойындарды сабақта қолдану арқылы оқушылардың дене қимылдарын жетілдіру.
3. Ойын барысында әділдікке, ұйымшылдыққа, достыққа тәрбиелеу.
4. Ұлттық мәдениетке деген қызығушылықты арттыру, тарихи мұраға құрметпен қарауға үйрету.
5. Сабақ процесін қызықты әрі әсерлі ету арқылы оқушылардың белсенділігін арттыру.

Кіріспе

Қазақ халқының ұлттық ойындары – ұрпақ тәрбиесінің ажырамас бөлігі. Ата-бабамыздан келе жатқан бұл ойындар тек көңіл көтеру үшін ғана емес, сонымен бірге жас жеткіншектердің ой-өрісін, қимыл-қозғалысын, дене шынығуын дамытуға бағытталған. Ұлттық ойындар баланың бойына мейірім, әділдік, ұйымшылдық сияқты құндылықтарды сіңіріп, оны қоғамға бейімдеуде маңызды рөл атқарады. Қазіргі таңда білім беру жүйесінде ұлттық ойындарды сабақ барысында пайдалану арқылы оқушылардың жан-жақты дамуына жағдай жасау аса өзекті болып отыр. Әсіресе асық, ләңгі, ақсерек-көксерек сынды ойындар балалардың қимыл белсенділігін арттырып қана қоймай, ұлттық рухты нығайтады.

Ұлттық ойындардың тәрбиелік мәні зор. Мәселен, асық ойыны арқылы оқушылар дәлдікке, ептілікке, шыдамдылыққа тәрбиеленеді. Бұл ойын балалардың көзбен шамалау қабілетін, қимыл үйлесімділігін дамытады. Ләңгі ойыны болса аяқтың икемділігін, шапшаңдығын жетілдіріп, дене қозғалысының үйлесімділігін арттырады. Ал ақсерек-көксерек ойыны топтық қарым-қатынасты нығайтып, ұйымшылдыққа, батылдыққа және өзара көмек көрсетуге баулиды.

Осы ойындарды сабақ барысында қолдану оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, белсенділігін күшейтеді. Әсіресе дене шынықтыру сабақтарында ғана емес, тәрбие сағаттарында немесе пәнаралық сабақтарда қолдану арқылы ұлттық құндылықтарды кеңінен насихаттауға мүмкіндік туады. Ұлттық ойындардың басты ерекшелігі – баланы табиғи жолмен тәрбиелеуі. Ойын барысында бала өзі байқамай қимыл-қозғалыс жасап, жаңа дағдыларды меңгереді. Сонымен қатар ол ұлттық дәстүр мен мәдениетті құрметтеуді үйренеді.

Осылайша ұлттық ойындар оқушылардың жан-жақты дамуына ықпал етіп, олардың денсаулығын нығайтуға, рухани-адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруға және ата-баба мұрасына деген сүйіспеншілігін арттыруға септігін тигізеді.

Қорытынды

Қорыта айтқанда, қазақтың ұлттық ойындарын бастауыш сыныптағы математика сабақтарына кіріктіру оқушылардың ойлау қабілетін, қимыл-қозғалысын және ұлттық құндылықтарға деген құрметін арттырады. Математикалық білімді өмірлік жағдаяттармен байланыстыру арқылы оқушының қызығушылығы артып, білім сапасы көтеріледі. Ұлттық ойындар — тек қимыл-әрекет емес, ол – тәрбие құралы, мәдени мұра және оқушы бойына отансүйгіштік сезімін сіңірудің тиімді тәсілі. Демек, математика пәнінде дәстүрлі элементтерді қолдану оқушылардың жан-жақты дамуына ықпал етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Әбдіғалиева, Г. «Ұлттық ойындарды бастауыш мектепте пайдалану ерекшеліктері» // Бастауыш мектеп. – 2021. – №3. – 15–18 б.
2. Жанпейісова, М. «Математика сабақтарында инновациялық әдістерді қолдану» // Қазақстан мектебі. – 2020. – №5. – 42–47 б.
3. Сейтқазы, Р. «Ұлттық тәрбие және ойын технологиясы» // Педагогика және психология. – 2022. – №2. – 56–60 б.
4. Toktarbayev, A. «Integrating Kazakh Traditional Games into Primary Mathematics Education» // Journal of Educational Studies. – 2021. – Vol. 14(2). – 73–79 p.

Калиева Айкын Каиржановна
Тәрбиеші
Ақмола облысы білім басқармасының Көкшетау қаласы бойынша білім бөлімінің жанындағы Көкшетау қаласының "Көктем" бөбекжайы мемлекеттік коммуналдық қазыналық кәсіпорны

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ҰСАҚ ҚОЛ МОТОРИКАСЫН ЖӘНЕ ШЫҒАРМАЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН ДАМЫТУ

Аннотация

Бұл мақалада мектепке дейінгі жастағы балалардың ұсақ моторикасын дамыту мәселесі жан-жақты қарастырылады. Автор ұсақ мотриканың баланың сөйлеу, танымдық, шығармашылық және өзін-өзі күту дағдыларының дамуына тікелей әсер ететінін атап өтеді. Саусақ ойындары, сурет салу, жырту, жабыстыру, мозаика, шнуровка, сұрыптау, конструктормен ойнау сынды ойын түрлері мен жаттығулар ұсақ мотриканы тиімді дамыту құралы ретінде сипатталады. Сондай-ақ мақалада ұсақ моторика арқылы баланың танымдық үдерістерін, зейінін, қиялын, есте сақтау қабілетін жетілдіруге болатыны дәлелденеді. Тәрбиешілер мен ата-аналарға арналған ұсыныстар мен әдістер жүйелі түрде берілген.

Кілт сөздер: *ұсақ моторика, мектепке дейінгі білім беру, саусақ ойындары, сөйлеу дамыту, графикалық дағдылар, саусақ гимнастикасы, психикалық даму, ойын арқылы оқыту, баланың танымдық қабілеттері, координация*

Мектепке дейінгі білім беру – оқытудың алғашқы сатысы. Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында баланы тәрбиелеу мен дамытуға жағдай жасалған. Мұнда адамның болашақ өмірінің негізі қаланады, мектеп жасына дейінгі балалардың тұлғалық, интеллектуалдық, физикалық, көркемдік, эстетикалық және шығармашылық дамуы қамтамасыз етіледі. Бұл жаста баланың алғашқы рухани құндылықтары, дүниетанымы мен кең ауқымды қызығушылықтары қалыптасады.

Қазір өмірдің бастапқы кезеңінде баланың қалай дамып жатқанын көрсететін, оның интеллектуалдық қабілеттерін көрсететін ұсақ моторика екені белгілі. Қол моторикасы нашар дамыған балалар қасықты, қарындашты ыңғайсыз ұстайды, түймелерді бекітіп, аяқ киімді баулай алмайды. Оларға конструктордың шашыраңқы бөліктерін жинау, басқатырғыштармен, санау таяқшаларымен және мозаикамен жұмыс істеу қиын болуы мүмкін. Олар модельдеу мен аппликациядан бас тартады, тобындағы балаларға ілеспейді. Балалар достары үшін қолжетімді қарапайым іс-әрекеттерде жиі өздерін жеткіліксіз сезінеді. Бұл баланың эмоционалдық жағдайына, оның өзін-өзі бағалауына әсер етеді.

Сондай-ақ мектепке дейінгі жаста ұсақ мотриканы дамыту және қол қимылдарын үйлестіру жұмыстары балалардың сөйлеуін дамытудың, өзіне-өзі қызмет көрсету дағдыларын қалыптастырудың және жазуға дайындаудың маңызды бөлігіне айналуы керек. Бала

саусақтарын басқаруды қаншалықты ептілікпен үйренуіне, оның одан әрі дамуы байланысты. Ұсақ мотериканы дамытумен қатар есте сақтау, зейін, сөздік қорлары дамиды.

Ұсақ моторика – бұл тек адамға ғана тән қол мен саусақтардың қимылдарын үйлестіру қабілеті. Бұл ерекше қабілетті өте ерте жастан мақсатты түрде үйрету керек, сондықтан мектепке дейінгі жастағы балалардың ұсақ моторикасын дамыту тәрбиешілер мен ата-аналар үшін өзекті мәселе болып табылады.

Қолды виртуозды қолданбай, қасықты ұстауды, түймелерді бекітуді, жазуды, шілтерді, қайшыны пайдалануды және біз байқамайтын миллиондаған басқа әрекеттерді орындауды үйрену мүмкін емес. Оның үстіне қазіргі ғылымның арқасында адамның ұсақ моторикасы ана тілін меңгеру жылдамдығын анықтайтын сөйлеумен тікелей байланысты екенін білеміз.

Қолдың қозғалыс координациясын дамытудың ең көне және тиімді әдістерінің бірі, бүгінгі күнге дейін танымал болып қала беретін әдіс - саусақ ойындары. Қарапайым, бірте-бірте күрделене түсетін ойын барысында баланың миында психикалық дамудың негізі қаланады, ол кейіннен нәрестенің есте сақтау қабілеті мен зейініне, оның логикалық ойлау қабілетіне әсер етеді. Саусақтардың моторикасы жеткіліксіз дамыған баланың сөйлеуінде мәселелер ғана емес, ол психомоторлық дамудан да артта қалуы мүмкін.

Мектепке дейінгі жас аралықтарында бала түйме, бекіткіштермен жұмыс істей алады, заттарды кеңістіктерден өткізіп, пирамидаларды бөлшектеп, жинай алады, текшелерден мұнаралар салады, сурет салады, торттарды мүсіндей алады, қақпақтарды бұрап, жіпке моншақтарды тізіп және фигуралық ойындарды қолданып, тағы басқа әрекет түрлерін орындай алады. Бала осы жастан бастап тіпті нәрестеге арналған қауіпсіздік қайшысын қолдана бастайды. Баланың ойындары мен әрекеттері неғұрлым әртүрлі болса, оның қолдары мен саусақтарының дамуы соғұрлым жан-жақты болады. Бұл оған мүмкіндігінше көп ойыншық сатып алу керек дегенді білдірмейді, кез келген үйде осы мақсатқа қолайлы көптеген заттар оңай табылатыны анық.

Ойын процесіне балабақша тәрбиеленушілерін қызықтыру және тарту оңай, ойын неғұрлым қарапайым болса, соғұрлым жақсы.

«Ұлу» ойыны. Ең кіші жастағы балалар үшін бұл жаттығу сұқ саусақ пен ортаңғы саусақтарды түзу қалдырып, кішкентай екі саусақтарды бас бармақпен бүгілген күйде ұстап үйренуге көмектеседі. Бір қолды жұдырықпен қысып, 4-ші және 5-ші саусақтар бас бармақтың астында қалуы үшін одан 2-ші және 3-ші саусақтарды абайлап босату керек. Балаға бұл комбинацияны сақтауды жеңілдету үшін оны екінші қолдың алақанына сәл басып қоюға болады. Енді пальма жапырағында отырған ұлудың мүйіздерін бейнелейтін сұқ саусақ пен ортаңғы саусақтарды жылжыту уақыты келді.

«Көзілдірік» ойыны. Сақина жасау үшін бас бармақ пен сұқ саусақты біріктіру нәресте үшін оңай жұмыс емес. Бірақ, аздап жаттығып, ол өзі үшін импровизацияланған көзілдірік жасап, айналадағы көрінісін тамашалай алады. Бос қалған қалған үш саусақты құстың шоғырындай жайып салуға болады немесе күрделі фигураға бүктеуге болады, мұның бәрі қиялға және саусақпен басқару деңгейіне байланысты.

Баламен ойнау кезінде қиялды көрсету маңызды: бұл оның көңіл-күйін көтеруге көмектесіп қана қоймайды, сонымен қатар шығармашылық қабілеттер мен қиялды дамытуға ынталандырады.

Сурет салудың пайдасын асыра бағалау қиын, өйткені ұсақ моторикадан басқа:

- ойлау;
- фантазия;
- сұлулық сезімі;
- шығармашылық дағдыларды дамытады.

Көптеген ата-аналар баласының жазу нысанын дұрыс ұстағысы келмейтініне, оны жұдырығына қысып алатынына ренжіп жатады, бірақ мұндай ерте жаста бұл туралы алаңдаудың қажеті жоқ. Балаңызға сурет салуды қызықты және пайдалы ету үшін бірнеше кеңестер берілген.

Алғашқы тәжірибелер үшін құрал ретінде қауіпсіз балауыз қарындаштары қарындаштарға артықшылық береді, өйткені олар сынған кезде жазу қасиеттерін жоғалтпайды. Сонымен қатар, олар әртүрлі қалыңдықтағы сызықтарды сызу үшін, сондай-ақ бүйір бетінде сызу үшін пайдаланылуы мүмкін.

Түсқағазды балалар шығармашылығының ағынынан қорғау үшін балаға сурет салу үшін қажетті орын беру керек: мысалы, оған еденге салынған сурет қағазының бір бөлігін ұсыну. Жуынатын бөлмеде саусақпен немесе қарапайым бояулармен жұмысты ұйымдастыру ыңғайлы. Плиткамен қапталған қабырғаға немесе басқа қолайлы бетке ластанудан қорықпай сурет салуға болады.

Ұсақ моториканы дамытуға арналған көптеген іс-шаралар, ойындар мен жаттығулар бар. Ұсақ моториканы дамытуға арналған жаттығулар кешенін үш бөлікке бөлуге болады:

1. Саусақ гимнастикасы

Саусақ гимнастикасы - бұл баланың психикалық дамуына тікелей оң әсер ететін баланың саусақтарына арналған массаж және гимнастика. Бұл ретте манипуляциялар рифмаларға, ойындарға жүргізіледі және бүкіл дененің қимылдарымен бірге жүреді. Мұндай гимнастика мүмкіндік береді: үйлестіруді жақсартуға; зейінді бір әрекеттен екіншісіне ауыстыру; сөйлеу мен қозғалысты үйлестіру. Балабақшадағы 4-5 жас аралығындағы балаларға саусақ гимнастикасы өлең жолдары арқылы дыбыстың дұрыс айтылуын және есте сақтау қабілетін дамытуға көмектесетіні дәлелденген. Сонымен қатар, мұндай әрекеттер дененің барлық органдарымен байланысты акупунктура нүктелері орналасқан қолдың терісіне әсер етеді.

2. Түрлі заттарды пайдалана отырып саусақтар мен қолдарға арналған жаттығулар

Пластилинмен жұмыс - бұл мектеп жасына дейінгі балалардың ұсақ моторикасын дамытуға арналған тамаша әрекет. Бұл ұсақ моториканы дамытуға арналған өте пайдалы жаттығу.

Қағазға арналған жаттығулар.

1) бүктеу – қол күшін дамыту (содан кейін себетке алыстан лақтырылатын «допты» аласыз,

2) жырту (корреляциялық қозғалыстарды дамыту) - біз парақты екі қолдың саусақтарымен ұстап, әртүрлі бағытта тартамыз.

3) қағаз шарларынан аппликация жасау (қағазды мыжып, жолақтарға кесу, содан кейін жолақтарды төртбұрыштап бөлу, алақандағы әрбір шаршыны допқа айналдыру, шарлармен силуэт салынады - мысалы, мысық, қозы, бұлт).

Бұл кезеңде келесі ойын түрлері ұсынылады:

«Мозаика» ойыны. Ол перфорацияланған пластикалық өрістен және саңылауларға салынған түрлі-түсті суреттер жиынтығынан тұрады. Әдетте мозаикаға фигуралар үлгілері бар нұсқаулар қосылады, бірақ ұсақ моториканы дамыту үшін өз суреттеріңізді жинау пайдалы емес.

«Шнуровка». Бұл саңылаулары мен түрлі-түсті шілтерлері бар картон карталарының жиынтығы. Картонда жарқыраған суреттер бар, кейде ертегілер бар, шілтер оларды толықтыратындай етіп тесіктерден өткізілуі керек. Мозаика сияқты, кездейсоқ байлау рұқсат етіледі.

«Сұрыптау» ойыны. Бұл ойынға түрлі-түсті ұсақ заттардың кез келген шашырауы қолайлы - моншақтар, мозаикалық чиптер, бұршақ, дизайнерлік бөлшектер, макарон өнімдері, киім түйреуіштері - тізім жалғасуда. Мәселе - бүкіл үйінді түсі бойынша сұрыптау. Бұл әрекет ұсақ моториканы ғана емес, сонымен қатар табандылықты дамытады.

«Қаптаманы таңдау» ойыны. Бұл әртүрлі диаметрлі қақпақтары бар бірнеше кішкентай пластик бөтелкелер мен банкаларды қажет ететін үй ойыны. Балаға әрбір мойынға дұрыс қақпақты таңдау және оны бұрау ұсынылады.

«Конструктор» ойыны. Кез келген жастағы балаға қызықты әмбебап ойын. Ғимараттарды үлгі бойынша да, еркін түрде де салуға болады. Нәрестеге арналған конструкторды таңдағанда, бір талапты ескеру қажет: ол бөлшектердің өлшемі бойынша да, ол жасалған материалдың сапасы бойынша да «0+» санатына сәйкес келеді.

3. Графикалық дағдылармен жұмыс

Графикалық дағдыларды дамыту сызықтар, ирек жолдар, штрихтау сияқты жаттығуларды дамытуға көмектеседі.

Нүктелер бойынша сурет салу:

Балаға суреттің астындағы нұсқауларға сәйкес нүктелерді қосу ұсынылады. Тапсырмаларды келесідей орындау керек: қарындаш немесе қалам қағаз парағынан түспейді, парақ бекітіледі және оның орны өзгермейді.

Бояу жұмыстары:

Бала қолын жазуға дайындаудың қарапайым және тиімді әдісі - бояу кітапшалары. Сүйікті суреттерін бояй отырып, бала қолында қарындаш ұстауды үйренеді, қысым күшін пайдаланады. Бұл әрекет қолдың ұсақ бұлшықеттерін жаттықтырады, оның қозғалысын күшті және үйлесімді етеді. Түсті қарындаштарды пайдалану ұсынылады.

Сонымен қатар баланы мөлдір қағазға ұнаған суреттерін көшіруге шақыра аламыз. Ою-өрнектер сызу мен ою өте пайдалы, өйткені оларда қисық сызықтар көп, бұл - баланың қолына бас әріптерді жазуға жақсы дайындық.

Қажетті нәтижеге жету үшін балалармен жұмыс жүйелі болуы керек және келесі жұмыс формалары қолданылады.

- тәрбиешінің балалармен бірлескен іс-әрекеті. Мақсаттар енгізілген, оларды жүзеге асыру белгілі бір қабілеттерді дамыту логикасына сәйкес келетін балаларға арналған тапсырмалардың қатаң тізбегін жүйелі түрде орнатуды талап етеді.

- балалармен жеке жұмыс. Әлеуметтік дағдыларды, түрлі іс-әрекет түрлерін дамытуға арналған тапсырмалар қамтылған. Кішкентай адамның жеке басын құрметтеуге негізделген бала мен ересек адам арасындағы сенімді қарым-қатынас пен микроклимат құрылады.

- балалардың жеке еркін дербес әрекеті. Балалардың еркін әрекеті баланың қабілеттері мен қызығушылықтарына сәйкес келетін әрекетті еркін таңдайтын өзін-өзі дамытуға мүмкіндік береді.

Қорыта келгенде, барлық аталған компоненттер балалардың ұсақ моторикасын дамытуға және қозғалыстарды үйлестіруге, сөйлеуді дамытуға ықпал етеді. Жүйеде ұсақ мотериканы дамытуға арналған ойындар мен жаттығуларды қолдану баланың физикалық және психикалық денсаулығын сақтап қана қоймайды, сонымен қатар оны қосымша оқу қиындықтарынан қорғайды, сөйлеу дағдыларын дамытуға және жазу дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Аманжолова, А.Ш. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту: оқу құралы / А.Ш. Аманжолова. – Алматы: Өлке, 2021. – 256 б.

2. Смагулова, Г.Ж. Мектепке дейінгі балалардың ұсақ моторикасын дамыту жолдары // Педагогика және психология. – 2020. – №3(44). – Б. 45–49.

3. Нұрғалиева, З.Б. Балалардың сөйлеу тілін дамытудағы саусақ ойындарының маңызы // Мектепке дейінгі білім. – 2019. – №5. – Б. 22–25.

4. Выготский, Л.С. Психология развития ребенка / Л.С. Выготский. – Москва: Айрис-пресс, 2018. – 320 с.

5. Смирнова, Е.О. Развитие мелкой моторики у дошкольников: метод. пособие / Е.О. Смирнова. – Санкт-Петербург: Питер, 2017. – 144 с.

6. Богуславская, А.Т. Сенсорное развитие детей: теория и практика / А.Т. Богуславская. – Москва: Академкнига, 2020. – 192 с.

Каирбекова Аружан Бауыржановна
Тәрбиеші
"Ақмола облысы білім басқармасының Көкшетау қаласы бойынша білім бөлімінің жанындағы Көкшетау қаласының "Zerek" бөбекжайы" мемлекеттік коммуналдық қазыналық кәсіпорны

«ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАР ТІЛІН ДАМЫТУДЫҢ ҚҰРАЛЫ»

Аңдатпа

Аталмыш мақаланың мақсаты ойын технологиялары арқылы мектепке дейінгі жастағы бала тілін дамыту мәселесі. Себебі, бүгінгі таңда бала тілінің дамуы қоғамымызда аса өзекті мәселе болып табылады. Әдеби шығармалар, ертегілер тыңдап өспеген бала ұялы телефонан өсіп тәрбиеленеді. Бұл баланың тілдік қорының аз, сөйлеу қабілеті нашар болуына әкеліп соғады.Осындай кемшіліктерді ескере келе, баланың тілін дамытып сөздік қорын толықтыруда ойын әдісінің маңызы зор.

Осы мақалада балалардың бойындағы тілдік кемшіліктерді ескере келе, дидактикалық, сюжеттік, спорттық, ұлттық және шығармашылық ойындар түрлерін қолдана отырып, балалар тілін дамыту баланың ұғыныңқы да, жатық сөйлеуіне мүмкіндік беретінін қарастыратын боламын.

Кілті сөздер: *Ойын технологиясы, мектепке дейінгі жастағы бала, ойын, тілін дамыту, сөйлеу.*

«Ойын – бала үшін ойын емес, шындық»
К. Д. Ушинский

Кіріспе

Жаһандық даму үрдістері берік еніп жатқан кезде елдің ертеңгің тізгінін ұстар азаматтарды тәрбиелеу аса маңызды міндеттердің бірі саналады. «Білімді ұрпақ – ел ертеңі» дейтін даналықтың астарында қаншама сыр жатыр. Қоғамның осындай келелі мәселелерін шешуде ұстаз иығына артылар жүк те жеңіл емес. Жаңа заманның қарбалас өміріне етене араласқан ұрпақтың бойында зерделі білім, саналы тәрбие болғанда ғана болашақтың жарқын болары анық.

Қазір қарыштып дамыған ғаламторлық жүйе кезінде өзіміздің ұлттық дәстүрімізден алшақтап қалып, ұялы телефон, әлеуметтік желімен тәрбиеленген ұрпақ бойынша тіл мүкістігі анық байқалып тұрады. Оның алдын алу үшін не істеуге болады? – деген сауал барша қоғамды толғандырады.

Сондықтан баланың зейінді де, зерделі, әрі білімді болып өсуі үшін ұстаздардың әртүрлі тәрбие тетіктерін пайдалануы аса маңызды дер едік. Біз осы мақсатта баланың даму ерекшелігіне байланысты ойынның ерекше әсері бар екенін ескере отырып, осы тұрғыдағы

технологияларды дамытуға барынша назар аударамыз. Себебі, ойын баланың болмысына сай шындықпен жалғасатын, оның қиял-арманына айналатын, сол арқылы өсіп-жетілетін ерекше құбылыс.

Негізгі бөлім

Баланың өмірге алғашқы қадам басардағы кимыл әрекеті ойын арқылы болады, оның өзін қоршаған ортасын тануы, өмірге көзқарасы ойынмен қалыптасатынын ғалымдар да айтады. Ойын кезінде балалар өздерін еркін сезініп, тапқырлық әрекеттерге шыңдалады.

Белгілі орыс педагогы В.А.Сухомлинский: «Ойын баланың алдынан өмір есігін ашып, оның шығармашылық қабілетін дамытады, ойынсыз ақыл-ойдың қалыптасуы мүмкін де емес» дейді.[1] Расында, баланың көңіл-күйіндегі қуаныш пен реніш ойын арқылы анық көрінеді. Ойын арқылы бала тілін дамыту алдымен оның өз айналдағысын тану жолы дер едік. Себебі, бала ешқашан үнсіз ойнамайды. Жалғыз ойнағанның өзінде өзімен-өзі сөйлесіп, ойлау қабілеті артады. Өзге балалармен ойнау арқылы сөйлесу қарым-қатынасы жақсарып, пікірлесу, әсер алу сияқты мінез-құлық сипаттары қалыптасады.

Ойынның мазмұны – жансыз бейнелерді жанды еткізіп, оның қызықтылығын арттырады, ойнауға деген ықылас-ынта құлшынысын жоғарылатады. Қарапайым құмның өзінен бала көзімен ғимараттар тұрғызылады, табиғат құбылыстары жасалады. Ойын технологиялары негізінен бірнеше түрге бөлініп, қарастырылады. Мысалы, сюжетті ойындар көбіне мектеп жасына дейінгі балаларға тән ең сипатты ойындар болып келеді. Мұндағы ролдік бейнелерді балалардың өздері жасайды, өздері орындайды. Балалардың мұндай ойын түрлері өзінің қызықтылығын жоғалтпайды, тек оның мазмұн мен сипаты ғана өзгеріп отырады.

Ал, дидактикалық ойындарда кішкентай балаларға ой мен қимылды ұштастыру арқылы олардың сөйлеу қабілетін дамыту басты орында болады. Соған баланың бар назарын аудару, зейінін қойғызу және осы арқылы түйсік пен қабылдау қабілеттерін дамытуға негіз қаланады.

Ойын – балалардың тілді үйренуге деген сенімін оятады. Рольдік ойындарда барлық балаларға бірдей роль тиеді де, бір-бірімен міндетті түрде қарым-қатынасқа түсіп, сөйлеседі. Балалар белсенді жұмыс істеп, бір-біріне жәрдем беріп, жұмыстарын мұқият тыңдап, өздерін және бір-бірін бағалайды, ал ұстаз тек бағыттаушы болады.[2]

Осындай ойын тәсілдері балалардың тілге деген қызығушылығын арттырады. Ең бастысы, балалар өздеріне лайықты рөлді ойнап шығады, ойынды нанымды ойнаса, тілі де жатық шығады. Ойын – баланың білім-білік дағдысын қалыптастыратын тәрбие құралы. Мектепке дейінгі мекемелерде адамгершілік тәрбиесі тәрбиелеу және білім беру үрдісінде әр түрлі іс-әрекеттер арқылы жүзеге асырылады. Олармен ойынның әр түрін ұйымдастыра отырып, бір-біріне деген қайырымдылық, мейірімділік, жанашырлық, достық, жолдастық сезімдерді тәрбиелеуге болады. Дидактикалық ойын барысында есту, көру, сезіну, қабылдау сияқты үрдістері дамып, балалар музыкалық ойыншықтар мен әр түрлі саздық аспаптардың дыбыс шығару ерекшелігін ажыратуға, заттарды пішініне, түсіне, көлеміне қарай іріктеуге, әр түрлі қимылдарды орындауға үйренеді.[3]

Ауызша ойналатын дидактикалық ойындарда сұрақ, өтініш, келісімді білдіретін дауыс ырғақтарына еліктеу қабілеттері жетіледі. Ертегі немесе әңгіменің мазмұны бойынша бөлек-бөлек суреттерді пайдаланғанда оларды белгілі бір тәртіппен жинау үшін байқағыштық пен тапқырлық көрсетеді. Қимыл-қозғалыс ойынында балалар санамақтар, өлеңдер, тақпақтар қолданады. Бұндай ойындарда балалардың ептілігі, қимылдың әдемілігі дамып қалыптасады, кеңістікті, уақытты бағдарлауға үйренеді, батылдық, тапқырлық, қайраттылық, достық, жолдастық көмек, тәртіптілік, ойын ережесіне бағына білу сияқты адамгершілік сапалар тәрбиеленеді. Бала өмір құбылыстарына, адамдарға, жануарларға деген ынтасын, қоғамдық мәні бар іс-әрекетке деген құштарлығын ойын арқылы қанағаттандыратындықтан, ойынның қай түрі болсын балалардың адамгершілік тәрбиесінің дамуында маңызды рөл атқарады.[4]

Ойын технологияларын жүзеге асыру кезінде басты назар аударатын жағдайлар:

- Ойын басталар алдында оған қатысушы барлық балаларға оның қалай ойналып, қалай жүргізілетіні жөнінде хабардар ету;

-Балалардың барлығының бір кісідей қатысуына ерекше назар аудару;

-Ойын кезінде балалар өздері ойнаған рөлдерде шешім қабылдап, ойлана білу үшін жағдай жасау;

-Ойындар баланың жас ерекшелігіне орай таңдалынып, кейін күрделі ойындарға көшу арқылы дамыту;

-Ең соңында ойынның нәтижесі қалай болды, соны барлық балаларға жеткізу.

Кез келген ойынға үлкен шығармашылықпен келу – ұстаздың басты міндеті. Оған жүріп-барып қарауға болмайды. Болашақ тұлғаны қалыптастыру жауапкершілігі бар екенін ұмытпау керек. Сондықтан ойынға қажет барлық құралдарды дайындап, ізденудің де маңызы зор. Себебі, ойын көпке қосыла алмай, шегіншектейтін балаларды да тарта түсуі тиіс. Балалар ойынды жеке ойнағаннан гөрі, көппен ойнағанда тартымдылығы артады. Жаңағы шеттеу тұратын балалар да ойын қызықты болса, ұжымға үйренеді, тілі де ұшталады, өмірге деген қызығушылығы да жақсарады.

Менің тақырыбым – мектепке дейінгі жастағы балаларға ойын технологиялары арқылы тілін жаттықтыру болғандықтан ойынның түрлі арналалары арқылы сөздік қорды көбейтуге назар аударылады. Кез келген бала өз жас ерекшелігіне орай сөздік қорды иеленуі керек. Егер ол өз құрбыластарынан қалып қойса, оның тұлғалық дамуы да қалыңқырайды. Мысалы, сөйлеу тілін түсінуі жақсы болса да, ойлауы шектеулі. Мұндай балаларда сөйлеу тілі басқа балаларға қарағанда кешірек шығады.

Сондықтан, ойын арқылы сөйлеу белсендігі арта түседі, сөздік қоры көбейеді, бірақ балалар буындарға бөлгенде, сөздерді айтқанда әріптерді шатастыруда қиналады. Олардың сөйлеген сөздері қоршаған ортадағыларға түсініксіз болып келетіні де содан.

Қандай ойын түрін таңдап аларда балалардың жас ерекшелігін, олардың мінез-құлық сипаттарымен танысып алып, сөйлеу тілінің деңгейін де бақылап барып, сосын ғана кіріскен әлдеқайда тиімді. Бұл орайда ойынды өткізуге әзірлік, өткізу және талдау кезеңдерін қамтыған үш бағытта болғаны жөн. Дайындық кезеңінде ата-аналармен де бірлесе отырып, әр баланың дүние танымы жайлы зерделеу жүргізіп, ойынға қажет материалдар мен құралдарды таңдау жүзеге асырылса жақсы болады.

Міне, осындай алдын ала жүргізілген жұмыстар нәтижесінде ойын түрлері таңдалынады. Ойын түрлерінің ішінде қимыл мен қозғалысқа негізделген түрлері ең ұтымдыларының бірі дер едім. Осы арқылы бала ұдайы қозғалыста болады, ойнап жүріп тілдік қарым-қатынасқа түседі. Осылай жаңа сөздерді үйренеді, оны тілдік қорына қосады. Ойынның дербес әрекеті айқын өнерпаздық пен шығармашылық сипатта болады. Бұл ойындар ұзақ та, қысқа да болуы мүмкін.Ең бастысы, ойындағы қиялды ғана емес күнделікті өмір құбылыстарын сомдау баланы қызықтырады.

Қорытынды

Қорыты келгенде балаларға ойын арқылы танымын қалыптастыру, тілдік қорын жақсарту мәселесі аса маңызды екеніне көз жеткіземіз. Бір жағынан қызықты да, баламен бала болғандай күйде болудың да бір тартымдылығы осында екенін көреміз. Сондықтан тәрбиеші өз жұмысында өзінде дамыту мәселесіне ерекше көңіл бөлуі тиіс. Мысалы, ол ойынды өткізді делік, бірақ оның нәтижесін бірден біле алмайды ғой. Оған көп уақыт, ұзақ қажыр-қайрат керек. Шаршамай еңбектену қажет етіледі. Осыған орай ол мониторингтік бақылау жұмысына мән бергені жөн. Бұл көп тәрбиешілерде мүлде назар аудармайтын мәселе болуы мүмкін.

Сараптамалық кесте жасап, әр баланың аты-жөні енгізіліп, жыл басында тілдік қоры қанша еді, келе-келе ол қаншалықты өзгерді, қандай деңгейге толықты деген сауалдарға жауап табуы үшін жұмыс жасаса, оның ойын технологияларының тиімділігін де арттыра түсетіні анық.

Сол сараптамалық кестеде сатылы кестемен алғашқы сөздік қоры деңгейін бір бояумен, сөздерді байланыстыра сөйлеуін екінші бояумен, дыбыстарды анық айтуын үшінші боямен белгілей отырып, жүргізсе, әр баланың ойын арқылы даму деңгейі анықталады.

Міне, осындай қыруар жұмыс арқылы тәрбиеші де баланың тілдік қорын ұлғайтуда ойынның маңызды тұстарын өзінше зерделеуге үйренеді. Бұл басқа тәрбиешіге де үлгі-өнеге

болады. Баланың басқа балалармен бірлесіп ойнауы өзара қарым-қатынасты нығайтып, бала тілінің даму барысын жақсартып, таным белсенділігін көтере түседі. Баланың ойынмен өсетіні де осыдан болуы керек. Ең алдымен бала ойын кезінде еш нәрсеге тәуелді емес. Сондықтан да ойын – балалардың дүние тану жолы, олар ойынмен өмір сүріп бәрін өзгерте алады. Ол өзін еркін ұстайды. Ал еркіндік дегеніміз – барлық дамудың баспалдағы, бәрін білуге деген талпынысы мен құлшынысы. Баланың білуге деген құштарлығы, сөйлеуі ойын үстінде қалыптасады. Сөйтіп бала топтағы жасына сәйкес бағдарламалық міндетті меңгереді. Ойын ұйымдастыруда тәрбиеші өзі жетекші бола отырап балаларды ойнай білуге, ойын ережесін сақтауға әрі оларды ойната отырып ойлануға бағыттайды, заттың атын немесе қасиетін есінде сақтап қалуға жол ашады, ойынға қызықтыра отырып зейінін, қиялын дамытады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1.Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту» ҚР МЖМБС 2001-2009ж;

2.Қаженбаева А.Е. Бала танымын ойынмен дамыту // Отбасы және балабақша. - 2002. - №1. - 9-10 б.

3.Қоянбекова С. Ойын мақсатын талдау және оның мәні //Қазақстан мектебі. -2002. - №1-2. - 45-49 б.

4.Бала тәрбиесі № 2 2006 ж, № 4 2008 ж

5.Молдагаринов Аскар «Казахские детские игры» кітабы. Алматы-1987 8-12 б.

Сілтемелер:

1. https://bilimger.kz/
2. https://bilimger.kz/
3. https://infourok.ru/
4. https://infourok.ru/

Аннотация. *Цель данной статьи-развитие речи детей дошкольного возраста посредством игровых технологий. Потому что сегодня развитие детского языка является очень актуальной проблемой в нашем обществе. Ребенок, который не вырос, слушая литературные произведения, сказки, растет и воспитывается с мобильного телефона. Это приводит к тому, что у ребенка низкий языковой запас, плохая речь.Учитывая такие недостатки, игровой метод имеет большое значение в развитии языка ребенка и пополнении словарного запаса.*

В данной статье я буду рассматривать развитие речи детей с использованием дидактических, сюжетных, спортивных, национальных и творческих видов игр с учетом имеющихся у детей языковых недостатков, что позволит ребенку как осмысленно, так и непринужденно говорить.

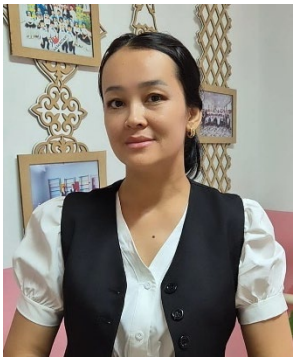
Ключевые слова: *игровая технология, дошкольник, игра, развитие речи, речь.*

Annotation. *The purpose of this article is to develop the speech of preschool children through game technologies. Because today the development of children's language is a very urgent problem in our society. A child who has not grown up listening to literary works, fairy tales, grows up and is brought up from a mobile phone. This leads to the fact that the child has a low language stock, poor speech.Given such shortcomings, the game method is of great importance in the development of the child's language and vocabulary replenishment.*

In this article, I will consider the development of children's speech using didactic, plot, sports, national and creative types of games, taking into account the language deficiencies available to children, which will allow the child to speak both meaningfully and naturally.

Key words: *game technology, preschooler, game, speech development, speech.*

Кушикбаева Маржан Арыстанкызы
Тәрбиеші
№100 "Тоғжан" бөбекжай-бақшасы
Шымкент қаласы

«ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫҢ БАЛА ДАМУЫНДАҒЫ МАҢЫЗЫ»

Халқымыз «Баланды өз тәрбиеңмен тәрбиелеме, өз ұлтыңның тәрбиесімен тәрбиеле» деген. Осы жерде қазақ халқының ұлы ақыны, ғалым М.Жұмабаевтың мына сөзі ойға оралады: «Ұлт тәрбиесі – баяғыдан бері сыналып, көп буын қолданып келе жатқан жол болғандықтан, әрбір тәрбиеші, сөз жоқ, ұлт тәрбиесімен таныс болуға тиіс. Және әр ұлттың баласы өз ұлтының арасында, өз ұлты үшін қызмет қылатын болғандықтан, тәрбиеші баланы сол ұлт тәрбиесі мен тәрбиелеуге міндетті» деген сөзі соның дәлелі. Сондықтан да сан ғасырлар бойы сұрыпталған ұлттық құндылықтарымызды оқу-тәрбие процесіне енгізу арқылы болашақ ұрпақтардың бойына дарыту керек.

Өскелең ұрпақты, ұлттық құндылықтар негізінде тәрбиелеу бүгінгі күннің өзекті мәселесіне айналып отыр. Өйткені қазақ қоғамының діңгегі осы құндылықтарда жатыр. «Жас бала шыбық тәріздес, оны қалай иетін болсаң сол қалпы өсе береді», - деп айтпақшы, тәрбиенің берілетін балалық шақтағы маңызы зор. Расымен де балаға дұрыс тәлім-тәрбие беру ұлттық құндылықтардан бастау алады. Ал отбасы тәрбиесінде ұлттық құндылықтарға қанық болып өскен баланың ұстанымы мықты болады. Отанның ұлы ұғым екенін ұғынып, елінің қорғанына айналады. Ел боламын десең, бесігіңді түзе деген сөздің негізі сонда болары анық.

Отбасы мүшелерімен таныстыр, отбасында кімдер бар, қандай құрмет көрсетеміз, қонаққа қандай құрмет көрсету жағымен де таныстырып жүргеніміз баланы үлкенді құрметтеп, кішіге қамқорлық жасауға тәрбиелейді. Отбасы туралы суреттік макетті қоямыз. Ол жерде ата, әже және басқа да отбасы мүшелерін атап өтеді: (*балалар тақпақ оқиды*)

1-ші бала
Ата отыр кәріміз,
Қуат берер дәріміз,
Әулиедей аялап
Ардақтаймыз бәріміз.
2-ші бала
Қамқор болған қашан да,
Менің әжем ақ әжем.
Тірегім болған қашан да,
Алтын әжем, ақ әжем.
3-ші бала
Атамнан басталар,
Әжемнен қосталар
Отбасым мынылар:
Ең жақын адамдар-
Әкем мен анам бар,

Бір туған ағам бар,
Бір туған апам бар...
Бәрін жақсы көремін,
Еркелеймін еремін!

Мына бір санамақта отбасы мүшелерін айтқызып, саусақпен атап өту арқылы ойнатамыз:

Біз үйде нешеуміз?
Кел санайық екеуміз.
Бас бармағым-атам,
Балан үйрек- апам.
Ортан терек әкем,
Шылдыр шүмек-анам.
Кішкентай бөбек-мен.
Отбасым менің-бақытым
Отбасым менің шаттығым
Отбасым барда ешқашан
Үзілмес менің бақгүлім.

(*Ата мен әже болып киінген балалар*)Ата мен әже үй ішіндегі заттар туралы балаларға түсінік береді. Домбыра, қамшы, сандық, қамшы туралы айтады. *Балалар тақпақ оқиды*.

1-ші бала:
Домбырадай мұраны,
Қастерлеуге тұрады.
Сонда жатыр даланың,
Үні менен ұраны.
2-ші бала
Домбыра – қазақ бұл,
ал қазақ – домбыра!
Киесі ғажап бұл –
Қазына, мол мұра!
3-ші бала
Зер сандық үйдің төрінде
Әжемнің асыл мұрасы.
Халықпен бір боп өмірде
Өткенің сыршыл куәсі.
4-ші бала
Қаруы едің бабамның,
Сегіз өрім өр қамшы.
Дұшпанға да жауыңа,
Сес беретін тұр қамшы
5-ші бала
Біз әдепті баламыз,
Айтқан тілді аламыз.
Үлкендерге жол беріп,
Біз ақылды боламыз.

Ұлттық ойындардың мектеп жасына дейінгі балаларға лайықтылары «Камшы», «Арқан тартыс», «Ақ серек-Көк серек», «Теңге алу», «Қол күрес», «Көрпешеге отыр» ойыны баланы тапқырлыққа, жылдамдыққа, шапшаңдыққа, икемділікке, батылдылыққа үйретуде іске асырылады. Яғни, таңертеңгі қабылдау кезінен кешке баланың үйге қайтуына дейінгі уақыт аралығындағы күн тәртібіне сәйкес дене тәрбиесі күні бойғы тәрбие түрлерімен біртұтас сабақтас жүргізіледі. Сондай ойындардың бірқатарын пайдаланған қолайлы. Олар:

«Қамшы» ойын.

Шарты: Ол үшін балалар үлкен шеңбер жасап тұрады. Музыка ойнайды. Ортаға бес ұл бала ұлттық киімде шабандоз бейнесінде шығады, кілем үстіне төрт қамшы тасталады. Музыка қойылған кезде жаңағы ортаға шыққан бес бала шеңбер жасап жүгіреді музыка тоқтаған кезде әркайсысы жерден қамшыны алып үлгеруі керек, кімге қамшы жетпей қалса сол баланы топтағы көрермен боп отырған балалар шапалақ ұрып қошеметпен ойыннан шығарады және бір қамшы алынып тасталады, енді төрт бала үш қамшыны музыка тоқтағанда солай тағы алып үлеруі қажет, ең соңында екі бала бір қамшы солай музыка тоқтағанда алып үлгерсе және кімге қамшы жетпей қалса ойынан шығады ең соңында қолында қамшымен қалған бала жеңімпаз боп қалады.

«Арқан тартыс» ойыны

Шарты: Бұл екі топқа бөлінген балалармен ойналатын ойын бір түрі. Арқанның екі жағынан екі топқа бөлінген балалар тартысады. Қай топ өз жағына келесі топтың балаларын тартып алса,келсе сол топ жеңіске жетеді.

«Теңге алу» ойыны

Шарты: Бұл ойынды ер балалар ойнайды. Аттың орнына шыбық ат пайдаланады. Белгілі бір жерге теңгені ыдысқа салып қояды. Ойыншылар атпен шауып келіп еңкейіп теңгені ыдыстан тез алып шаба жөнеледі. Егер ойыншы теңгені алмай қалса жеңілген боп есептеледі.

«Қол күрес» ойыны

Шарты: Ортаға екі ойыншы , кілем үстіне жамбастап жатады.шығып. Олар бас бармақтарын айқастыра қолдарын жымдастырып ұстайды. Ойынның шарты қолының күші көп ойыншы қарсыластың қолын жерге тигізуі керек.

«Ақсерек- көксерек» ойыны

Шарты: Ойынды ойнау үшін балалар екі топқа бөлінеді, қолдарын ұстасып тұрады. Ара қашықтықтары 15-20 қадамдай болып тұрады.

1 - топ. Ойынды бастайды: Ақсерек көксерек!

Тауып алдым бәйтерек!

Жалындаған күн керек!

Жалпы достан кім керек?

2 - топ Ойынды жалғастырады

Ақсерек- көксерек

Бізден сізге кім керек; (Қарсы топтағы бала атын айтуы) керек.

Аты аталған бала келесі топқа дейін жүгіріп барып ортасынан ұстасқан қолдарды ажыратып өтуі керек. Егер өтіп кетсе сол топтан бір баланы тобына алып қайтады, өте алмаса сол топта қалады. Ойын осылай жалғаса береді.

«Көрпешеге отыр» ойыны

Шарты: Бірнеше қызбала қатысады, ұлттық киімін киіп бес қыз ортаға көрпеше әкеліп, кілем бетіне тастайды. Төрт көрпеше қойылады да музыка ойнайған кезде бес қыз шеңбер

құрып айналып билеп жүреді, музыка тоқтаған кезде көрпешеге отырып қалады. Кімге көрпеше жетпей қалса сол ойыннан шығады. Бір көрпеше алынып тасталады, тағы солай музыка тоқтағанша айналып билеп жүреді. Осылай соңында екі қыз қалып бір көрпешеге отырып үлгеруі керек соңында көрпешеде отырған бір қыз жеңімпаз болады.

Мағжан Жұмабаев «Педагогика» еңбегінде: «Әрбір тәрбиеші баланы ұлт дәстүрімен тәрбиелеуге міндетті», – деген болса, Қасым-Жомарт Тоқаев: «Білімі терең, ойы озық ұрпақты тәрбиелейтін мұғалімдер қауымына зор жауапкершілік жүктеледі», – деген болатын. Саналы ұрпақ тәрбиесін жетілдіру, ертеңгі сапалы өмір кепілі болмақ. Басты мақсат – ертеңгі ұрпақ тәрбиесіндегі бүгінгі мүмкіндіктерді жіберіп алмау, кемелденген келешекті тәрбиелеуде кешігіп қалмау!

Ұлттық тәрбие – болашақтың кепілі. Сондықтан оған ерекше көңіл бөлу – әрқайсымыздың басты міндетіміз, – дегім келеді.

Журналдың құрылтайшысы және иесі:
«BAYANDY» жеке кәсіпкерлігіне қарасты «KEMENGER» ғылыми-әдістемелік орталығы.

Учредитель и собственник журнала:
Научно-методический центр «KEMENGER», относящийся к индивидуальному предпринимателю «BAYANDY».

Журнал 2023 жылдың тамыз айынан бастап жарық көруде.
Басылым 1 айда 4 рет шығады.
Журнал Қазақстан Республикасының Ақпарат және Қоғамдық даму министрлігінің Ақпарат комитеті 2023 жылғы 12 маусымдағы Мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік басылымды есепке қоюы туралы куәлігі № KZ92VPY00071802 берілген.

Журнал издается с августа 2023 года.
Периодичность выпуска — 4 раза в месяц.
Журнал выдан комитетом информации Министерства информации и общественного развития Республики Казахстан № KZ92VPY00071802 о постановке на учет периодического печатного издания, информационного агентства и сетевого издания от 12 июня 2023 года.

Құрметті оқырмандар мен авторлар!
Журналда жарияланған материалдар редакцияның көзқарасын білдірмейді. Фактілер мен мәліметтердің анықтығына, сондай-ақ стилистикалық қателерге авторлар жауапты. Журналға шыққан материалдарды редакцияның келісімінсіз көшіріп басуға болмайды. Редакция материалдарды қабылдамауға құқылы.

Уважаемые читатели и авторы!
Опубликованные в журнале материалы не отражают точку зрения редакции. Ответственность за достоверность фактов и сведений в публикациях, а также за стилистические
ошибки несут авторы. Перепечатка материалов, опубликованных в журнале, допускается только с согласия редакции. Редакция оставляет за собой право отклонять материалы.

Мекенжайы:
100012, Қарағанды қ.,
Н. Назарбаев даңғ., 19.
E-mail: kemengerustaz.kz@mail.ru
Инстаграм: kemengerustaz.kz
Сайт: kemenger-ustaz.kz
WhatsApp +77009700098
+77711812303
Басуға 18.11.2025 ж. қол қойылды.

Пішім 60*90 1/8
ш.б.т. - 26. RISO басылым.
Таралымы - 50 дана.

«BAYANDY» жеке кәсіпкерлігіне қарасты «KEMENGER» ғылыми-әдістемелік орталығының полиграфиялық қызметтер бөлімінде басылып шығарылды.

Наш адрес:
100012, г. Караганда,
пр. Н. Назарбаева, 19.
E-mail: kemengerustaz.kz@mail.ru
Инстаграм: kemengerustaz.kz
Сайт: kemenger-ustaz.kz
WhatsApp +77009700098
+77711812303
Подписано в печать 18.11.2025 г.

Формат 60*90 1/8
усл.печ.л. - 26. Печать RISO.
Тираж - 50 экз.

Отпечатано в полиграфическом отделе НМЦ «KEMENGER» ИП «BAYANDY».

ÚZDIK TÁRBIESHI JÝRNALY

Ұстаз – уақыттан озық тұратын тұлға.
Ол бүгін үйретіп қана қоймайды – ертең ойлайтын, болашаққа бағыттайтын адам.
Әр шәкірттің тағдыры – ұстаз қолындағы беймәлім бір жұлдыз.

Сол жұлдыздың жарқырауы – ұстаздың шынайы еңбегіне байланысты.

Баланың жанын түсінетін жан – Тәрбиеші

Тәрбиеші – тек қарайтын емес, қамқор болатын адам. Ол баланың ішкі әлемін сөзсіз ұғып, кішкентай сезімдерге үлкен жауапкершілікпен қарайды. Әр қимылы, әр сөзі – бала тәрбиесіне әсер ететін маңызды сәт.

Тәрбиеші – мейірім мен сабырдың символы. Баланың алғашқы қадамына сүйеніш болу – ол үшін үлкен бақыт.

Нағыз тәрбиеші тәртіпті үйретіп қана қоймай, сенімділік сыйлап, тұлға болуға жетелейді. Себебі ол – жүрекпен жұмыс істейтін нағыз маман.

QR-кодты сканерлеу арқылы бізбен тікелей байланысқа шыға аласыз.
Вы можете связаться с нами напрямую, отсканировав QR-код.